

Normaaliolojen häiriötilanteet ja Puolustusvoimien tilaturvallisuus

Turvallisuusjohdon koulutusohjelma

Tutkielma

Samu Koski

Puolustusvoimat

Helsinki 2016

Aalto University Professional Development Aalto PRO

Tiivistelmä

Tutkimus käsittelee normaaliolojen häiriötilanteita ja niiden äärimmäisiä ilmentymiä Puolustusvoimien tilaturvallisuuden viitekehyksessä. Tutkimusmenetelmä on aineistopohjainen kirjallisuustutkimus, jota täydennetään asiantuntijahaastatteluilla. Tutkimuksen tarkoituksena on parantaa organisaation varautumista normaaliolojen häiriötilanteisiin tilaturvallisuuden keinoin.

Tutkimus on rajattu 2010 –luvulle niin aineiston, kuin tapahtumienkin osalta. Syynä rajaukseen tähän on ollut turvallisuusympäristön nopea muuttuminen. Aihetta ei ole aiemmin tarkasteltu Puolustusvoimissa näistä lähtökohdista.

Normaaliolojen häiriötilanteista on tullut uusi normaaliolo. Suomessa ei olla vielä nähty normaaliolojen häiriötilanteiden vakavimpia ilmentymiä – väkivaltaista extremismiä. Puolustusvoimien on varauduttava normaaliolojen vakavimpiin ilmentymiin mm. tilaturvallisuuden keinoin, koska rajanveto normaaliolojen häiriötilanteiden vakavimpien ilmentymien ja poikkeusolojen välillä on erittäin vaikea määritellä. Haasteelliseksi tilanteen tekee myös resurssien ja toimivallan rajoittuneisuus normaalioloissa.

Tutkimuksessa selvitettiin uhka ja sen suorituskyky Euroopassa tapahtuneiden kouluampumisten, terroristi-iskujen ja valtiollisen toimijan lähtökohdista. Näihin lähtökohtiin pohjautuen mietittiin suojaustoimenpiteet tilaturvallisuuden pohjalta. Tilaturvallisuutta täydentämään tarvitaan, aktiivisia, fyysisiä toimenpiteitä. Näiden yhteistarkastelulla päästään parhaaseen mahdolliseen lopputulokseen.

Päämääränä tutkimustyöllä on lisätä turvallisuusalan henkilöstön tietämystä aiheesta. Toimilla suojataan ensisijaisesti toiminteet sotilasalueella ja turvataan niiden jatkuvuus. Lisäksi pyrkimyksenä on suojata materiaalia ja sen toimintakuntoisuutta.

Avainsanat: normaaliolojen häiriötilanteet, tilaturvallisuus, terrorismi, extremistinen uhka, suunnitteluperusteuhka.

Abstract

The research deals with the normal conditions and its fault situations extreme manifestations of the Finnish Defence Forces premises security framework. The research method is evidence-based literature study, supplemented by expert interviews. The purpose of this is to improve the preparedness of the organization to normalcy disturbances in the area of security framework.

The research is limited to year 2010 and further. The reason for this has been the rapid changes in the security environment. This issue has not been considered previously in the Finnish Defence forces on this basis.

Normal conditions disturbance has become the new normal conditions. Finland has not been yet seen in normal conditions of disturbances serious manifestations - Violent Extremism. Finnish Defence Forces are prepared to more serious manifestations etc. state security means, because it is very difficult to draw the line normalcy incidents of more serious manifestations of an emergency condition and to define. Challenging situation also makes the resources and the limited force under normal conditions.

The study examined the threat and the performance took place in Europe school shootings, terrorist attacks and the state actor perspective. Based on these premises were discussed protection measures on the basis of premises security. State security supplement and active physical measures are needed. These joint inspections deliver the best possible result.

The aim of the research work is to increase the security staff knowledge of the matter. These actions are hedged primarily function of the military region and will ensure their continuity. In addition, the aim is to protect the material and operational condition.

Keywords: normalcy disturbances, premises security, terrorism, extremism threat, the design-basis threat.

Sisältö

Normaaliolojen häiriötilanteet ja Puolustusvoimien tilaturvallisuus	1
1 Johdanto.....	1
2 Tutkimuksellisuus	3
2.1 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset	3
2.2 Lähteet	5
2.3 Keskeiset termit.....	5
2.4 Tutkimusmenetelmät	8
3 Tilaturvallisuuden normaaliolojen häiriötilanteiden vakavampia ilmentymiä	10
3.1 Väkivaltainen extremismi.....	10
3.2 Rajanveto normaaliolojen häiriötilanteille ja poikkeusoloille	11
3.3 Uhkakuvat	12
3.4 Uhka-arvio.....	15
3.4.1 Uhkan lähde.....	16
3.4.2 Toimintakyky - suorituskyky ja keinovalikoima	17
3.4.3 Kohde	20
3.5 Häiriötilanteiden kehittyminen	21
3.5.1 Uhka-malli.....	22
4 Normaaliolojen häiriötilanteisiin varautuminen tilaturvallisuuden menetelmin.....	24
4.1 Rakenteellinen turvallisuus	25
4.2 Rakenteellisen turvallisuuden menetelmät.....	27
4.3 Valvontajärjestelmät.....	29
4.4 Fyysiset keinot ja menetelmät.....	31
5 Normaaliolojen häiriötilanteilta suojautuminen tilaturvallisuuden menetelmin.....	33
5.1 Suojautumisen keinot	33
5.2 Suojautuminen	33
5.3 Ajalliset vaatimukset ja varautumisaika.....	35
5.4 Palautuminen	36
6 Johtopäätökset	37
6.1 Jatkotutkimustarpeet.....	39

1 Johdanto

Tutkimustyö on osa Aalto Pro yliopiston 14. turvallisuusjohdon koulutusohjelman opintokokonaisuutta.

Tutkielman aiheena on normaaliolojen häiriötilanteet tilaturvallisuuden kannalta tarkasteltuna. Tutkielman tarkoituksena on parantaa organisaation varautumista normaaliolojen häiriötilanteisiin tilaturvallisuuden viitekehyksessä. Aihe on valittu yhteistyössä Pääesikunnan operatiivisen osaston (PEOPOS) turvallisuussektorin kanssa. Työ on jatkoa vuonna 2016 päivitettylle puolustusvoimien tilaturvallisuusnormille ja täydentää normaaliolojen tilaturvallisuusnormin normaaliolojen häiriötilanteisiin sekä poikkeusoloihin varautumiseen.

Tilaturvallisuuden kokonaiskehukseen kuuluvat normaaliolot (NO), johon vastaa Puolustusvoimien tilaturvallisuusnormi. Tässä tutkimuksessa tutkittavana ovat normaaliolojen häiriötilanteiden ja niiden vakavimmat ilmentymät. Tutkimuksen ulkopuolinen poikkeusolojen (PO) tarkastelu ja niiden häiriötilanteet tehdään erillisenä virkatyönä. Työt yhdistetään yhdeksi kokonaisuudeksi.

KUVA 1. Turvallisuustilanteiden jako.

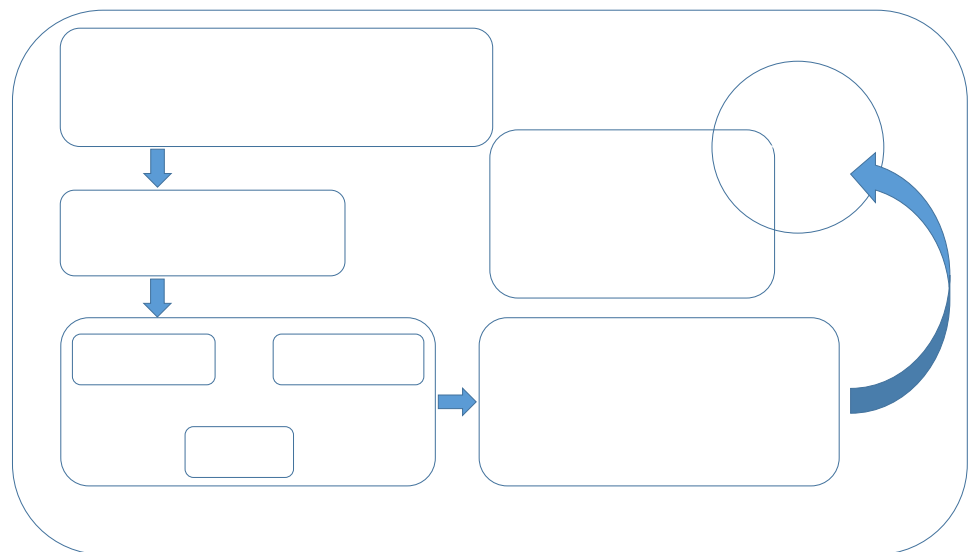
Tutkielman lopullisena päämääränä on kartoittaa suunnitteluperusteuhka ehdotukset normaaliolojen häiriötilanteille ja ohjeistaa varautuminen sekä suojauminen. Aiheesta tehdään Puolustusvoimien käyttöön julkaistava asiakirja, joka on suojaustasoa kaksi (STII).

Tutkimuskysymys on; Millaisia uhkakuvia liittyy normaaliolojen häiriötilanteisiin ja kuinka niiltä suojaudutaan? Turvallisuustilannekuvan muutos antaa mielenkiintoisen lähtökohdan tutkia miten ja millaisia iskuja on tehty länsimaissa. Uhkan selvittyä voidaan tutkimusta laajentaa varautumiseen ja suojaamiseen.

Tutkimustyö rajataan tilaturvallisuuden normaaliolojen häiriötilanteisiin ja niiden vakavimpiin ilmentymiin. Tutkimuksessa on tarkasteltu vain vuoden 2010 jälkeen julkaistu aineisto, koska turvallisuustilannekuvassa on kuluvalle vuosikymmenellä tapahtunut suuria muutoksia ja aiempi aineisto ei anna oikeaa kuvaa nykyhetken tarkasteluun ja arviointiin. Turvallisuustilannekuvaa on päivitettävä, tämän työn merkityksessä, vuosittain. Tiheämmän päivitystarpeen saattaa aiheuttaa myös ennennäkemättömät tai poikkeukselliset tapahtumasarjat. Kokonaiskuvassa Puolustusvoimissa turvallisuustilannekuva syntyy yhteistyössä Tiedustelulaitoksen ja turvallisuusalan toimesta.

2 Tutkimuksellisuus

Tässä luvussa käsitellään tutkimuksen teoreettinen viitekehys, tutkimuskirjallisuus, keskeiset käsitteet, tutkimusongelma, tutkimusmenetelmä, tutkimuskysymykset sekä tutkimuksessa käytetyt lähestymistavat. Tutkimuksen viitekehys on esitetty alla olevassa kuvassa.

KUVA 2. Tutkimuksen viitekehys.

2.1 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset

Turvallisuustilannekuva on muuttunut nopeasti kuluvalle vuosikymmenellä koko Euroopassa. Pohjoismaiden ja Suomen turvallisuustilannekuva on kokenut muutoksia, joita ei vielä muutamia vuosia sitten olisi osannut odottaa. Läntiseen yhteisöön kuuluvan Suomen turvallisuuspoliittinen ympäristö on muuttunut. Turvallisuustilanteen kiristymisellä Euroopassa ja Itämeren alueella on välittömiä vaikutuksia Suomelle. Sotilaallista voimankäyttöä Suomea vastaan tai sillä uhkaamista ei voida sulkea pois (Valtioneuvoston kanslia, Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko, 7/2016). Näistä lähtökohdista asiaa tutkitaan tässä tutkimuksessa. Tutkimus tukee kirjoittajan virkatyötä, josta johtuen se oli ensisijainen aiheen valinta.

Tutkimusongelma on selvittää Puolustusvoimien tilaturvallisuuden normaaliolojen häiriötilanteiden uhkamallit sekä niiltä suojautumisen keinot. Tutkimuksessa selvitetään tilaturvallisuuden viitekehyksessä normaaliolojen häiriötilanteiden:

- Uhkamallit,
- tunkeutujan keinovalikoimat eri tilanteissa sekä keinovalikoima ja
- suojautumiskeinot.

Tutkimusta jatketaan selvittämällä, kuinka normaaliolojen häiriötilanteiden varalle tulisi tilaturvallisuutta rakentaa normaaliolojen aikana ja millaisia, nopeasti käyttöönotettavia, keinoja on mahdollista käyttää. Tutkimustyö tuottaa normaaliolojen häiriötilanteiden vakavimpien olomuotojen kokonaisuuden Puolustusvoimien tilaturvallisuusnormin liitteeseen. Tutkimuksen pääkysymys on:

- Millaisia uhkakuvia on normaaliolojen häiriötilanteiden vakavimmissa ilmentymissä Puolustusvoimien tilaturvallisuudelle ja kuinka niiltä suojaudutaan?

Tutkimuksen apukysymykset ovat:

- Millaisiin uhkiin varaudutaan missäkin tilanteessa?
- Kuinka uhkiin varaudutaan normaalioloissa?
- Uhkamallin sijoittaminen Puolustusvoimien turvallisuustasoihin?
- Missä vaiheessa siirrytään normaaliolojen häiriötilanteista poikkeusoloihin?

Tilaturvallisuuden normaaliolojen poikkeustilanteiden vakavimpien ilmentymien hallinnalla varaudutaan ennakolta myös poikkeusoloihin. Ensisijaisesti pyritään suojaamaan yhteiskunnan elintärkeät toiminnot (YETT) sekä niiden jatkuvuus. Lisäksi pyrkimyksenä on suojata materiaalia ja sen toimintakunnossa pysymistä. Työ antaa Puolustusvoimien organisaatiolle, erityisesti turvallisuusalalle, tilaturvallisuudesta vastaaville osaamista ja näkemystä, val-

miuksia riskienhallintaan ja kykyä kehittää organisaation toimimista kriisitilanteissa. Varsinaiset kohdekohtaiset suojaustoimet käsitellään ainoastaan Puolustusvoimien käyttöön julkaistavassa suojaustason kaksi (ST II) asiakirjassa.

2.2 Lähteet

Tutkimustyötä varten päätettiin valita lähteet, jotka on julkaistu 2010 vuoden aikana tai sen jälkeen. Valintaan vaikutti se, että turvallisuustilanteen muutos on ollut erityisen voimakasta vuoden 2010 jälkeen. Aiemmin julkaistut lähteet eivät tunnista turvallisuustilanteen muutosta nykytilanteessa.

Lähteiden painopiste on valtionhallinnon ohjeistuksessa ja määräyksissä. Aineistoista löytyy joitakin Internetiin viittaavia lähteitä. Näissä lähteissä on käytetty erityistä lähdekritiikkiä vertaamalla niitä muihin vastaaviin julkaisuihin ja etsimällä lähdeoteokset niiden takaa.

Haastatteluja on käytetty lähteinä. Haastattelut on tehty nimenomaisesti tätä tutkimustyötä varten ja ne painottuvat rakenteelliseen turvallisuuteen. Rakenteellisen turvallisuuden asiantuntijoita on, tässä merkityksessä, melko vähän Suomessa.

2.3 Keskeiset termit

Fyysinen turvallisuus

Fyysisellä turvallisuudella tarkoitetaan fyysisten ja teknisten suojaustoimenpiteiden toteuttamista siten, että minimoidaan tuhot ja vahingot henkilöitä, toimintoja, tietoja ja materiaaleja vastaan. Sen keskeinen osa on tilaturvallisuus, jota tuetaan fyysisillä toimenpiteillä esim. vartiointilla.

Fyysisen turvallisuuden osakokonaisuudet ovat:

- Tilaturvallisuus,
- rakenteelliset suojaukset,
- valvontajärjestelmät ja
- vartiointi ja valvonta;
 - Päivystys- ja vartiotehtävää suorittava virkamies,
 - muu sotilas tai

- kaupallinen vartioimisliike.

Turvallisuus (kokonaisturvallisuus; security and safety)

Yksilön kannalta turvallisuus on tarve ja tunne, jotka perustuvat ympärillä vallitsevaan tilanteeseen ja koostuvat yksilön niistä tekemistä tulkinnoista. Organisaation turvallisuus on asiain tila, jossa riskit ovat hallinnassa. Turvallisuus (security + safety) sisältää kaikki ne keinot, joilla turvataan henkilöstö, tieto, materiaali, maine, ympäristö ja toiminta. Turvallisuus jaetaan henkilöstöturvallisuuteen, tietoturvallisuuteen, fyysiseen turvallisuuteen ja toiminnan turvallisuuteen. Työ- ja palvelusturvallisuus kuuluu henkilöturvallisuuteen, joka on yksi turvallisuustoiminnan keinoista. Henkilöturvallisuuden päämäärä on suojata puolustusvoimien henkilöstö uhkilta (Pääesikunta 2003).

Tilaturvallisuus

Tilaturvallisuudella tarkoitetaan henkilöstön, tiedon, materiaalin ja toimintojen suojaamiseksi toteutettavia hallinnollisia, teknisiä, rakenteellisia sekä muita toimenpiteitä ja järjestelyjä, joilla varmistetaan puolustusvoimien toiminnan jatkuvuus ja laatu kaikissa olosuhteissa. Tilaturvallisuusjärjestelyjen toteuttamisen lähtökohtana on tilan käyttötarkoitus (Pääesikunta 2015).

Normaaliolot (NO)

Normaalioloilla tarkoitetaan yhteiskunnan tilannetta, jossa uhkat ja häiriötilanteet voidaan ehkäistä ennalta ja torjua ja niiden vaikutuksista voidaan toipua voimassa olevilla säädöksillä ja voimavaroilla (Pääesikunta 2015).

Poikkeusolot (PO)

Yhteiskunnan tilanne, jossa uhkien ja häiriötilanteiden ehkäiseminen ennalta, torjuminen ja häiriötilanteiden vaikutuksista toipuminen sekä tilanteen hallitseminen voi edellyttää viranomaisille lisätoimivaltuuksia tai –voimavaroja (Pääesikunta 2015).

Häiriötilanteet (NO HÄIR tai PO HÄIR)

Häiriötilanteilla tarkoitetaan yhteiskunnallista tilannetta, jolloin normaalioloissa tai poikkeusoloissa on tapahtunut häiriötä. Häiriöiden torjuminen ja niistä toipuminen voivat edellyttää viranomaisille lisävaltuuksia tai –voimavaroja (Pääesikunta 2015).

Hallintoyksikkö

Hallintoyksikkö on normaali ja poikkeusoloissa toimiva puolustusvoimien hallintorakenteeseen kuuluva joukko-osasto tai sotilaslaitos. Hallintoyksiköt ovat puolustusvoimien lakisääteisten tehtävien käytännön toteuttajia henkilöstöllään, asevelvollisillaan ja muilla resursseillaan (Pääesikunta 2016).

Ekstremismi

Radikaali ideologia, oppi tai ääriajattelu, jonka keskeisenä sisältönä on luoda demokraattisten periaatteiden vastaisiin, perusteellisiin yhteiskunnallisiin muutoksiin tähtääviä laittomia toimia ja politiikkaa (Sisäministeriö, 2012).

Riski

Riski on uhkan todennäköisyyden ja mahdollisen vahingon vaikutuksen tulo, riskiluku. Riski voi olla myös mahdollisuus menettää päämääräksi asetettu seikka (Pääesikunta 2003).

Määrätyn vaarallisen tapahtuman esiintymistaajuuden, tai -todennäköisyyden, ja seurauksen yhdistelmä. Huom. Riskin käsitteeseen liittyy aina kaksi osatekijää: taajuus tai todennäköisyys, jolla vaarallinen tapahtuma esiintyy, ja vaarallisen tapahtuman seuraus (SFS-IEC-60300-3-9, 2000).

Riskianalyysi

Etukäteen laadittujen suunnitelmien ja täsmällisten menetelmien mukaisesti tehtävä uhkien sekä niiden toteutumisen todennäköisyyksien ja aiheuttaman vahingon suuruuden selvitys ja analysointi. Analyysiin sisältyy usein toimenpide-ehdotuksia. Usein virheellisesti käsitetään synonyymiksi käsitteille uhka- analyysi ja haavoittuvuustutkimus (Pääesikunta 2003).

Riskien hallinta

Järjestelmällinen tapa turvata resurssit ja toiminta siten, että riskien kokonaisvaikutukset ovat optimaalisesti mahdollisimman pienet ja asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa. Riskienhallinnan vaiheita ovat esim. toimintavirtojen kartoitus, uhkien kartoitus, riskien tunnistaminen, riskienhallintamenetelmän valinta, riskien analysointi, riskien poistaminen, pienentäminen, siirtäminen, pitäminen omalla vastuulla ja riskienhallinnan organisointi (Pääesikunta 2003).

Johtamisperiaatteiden, menettelytapojen ja käytäntöjen järjestelmällistä hyväksikäyttämistä riskien analysoimiseksi, merkityksen arvioimiseksi ja valvomiseksi (SFS-IEC-60300-3-9, 2000).

Suunnitteluperusteuhka

Suunnitteluperusteuhkalla kuvataan lainvastaiseen toimintaan ryhtyvän toimintakyky sekä siitä johtuvan toiminnan seuraukset. Suunnitteluperusteuhkan vaikutusten ja toiminnan seurausten ymmärtäminen nykytilassa ja tulevaisuudessa ovat tärkeitä toimitilojen tilaturvallisuuden liittyvässä päätöksenteossa. Suunnitteluperusteuhkaa hyödynnetään tilaturvallisuuden ja rakenteellisen turvallisuuden vaatimusten, suunnittelun ja arvioinnin perusteena (Puolustusministeriö, Tilaturvallisuustyöryhmän raportti, 2015).

2.4 Tutkimusmenetelmät

Tutkimus toteutetaan Puolustusvoimien normeja, käskyjä ja ohjeita sekä muiden viranomaisten aiheeseen liittyvää materiaalia käyttäen. Aineistopohjaista tutkimusta täydennetään asiantuntijahaastatteluilla. Tutkimuksen perusteella tehdään ST II tasoinen asiakirja, jossa on yksityiskohtaiset varautumisen ja suojautumisen ohjeet normaaliolojen häiriötilanteissa.

Tutkimustyö on kvalitatiivinen. Kvalitatiivinen tutkimus on tieteellisen tutkimuksen menetelmäsuuntaus, jossa pyritään ymmärtämään kohteen laatua, ominaisuuksia ja merkitystä kokonaisvaltaisesti. Kvalitatiivisen menetelmän rinnalla käytetään fenomenologista (ilmiön kuvaamisen merkityksessä) tutkimusmenetelmää löytämään eri lähteistä yhteneväisyyksiä. Fenomenologinen tutkimusstrategia korostaa kokemusta, aistihavaintoja ja niihin perustuvaa ymmärryksen muodostumista tutkimuskohteesta.

Kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän avulla selvitetään, millaisia toimenpiteitä tilaturvallisuudessa tulee toteuttaa normaalioloissa ja niiden häiriötilanteissa, jotta pystytään vastaamaan normaaliolojen eri tunnistettuihin häiriötilanteisiin. Laadullisesti toimenpiteiden on vastattava uhkaan ja mahdollistettava tiedon, materiaalin ja toimintojen suojaaminen.

Kvalitatiivista tutkimusmenetelmää täydennetään fenomenologisella tutkimusmenetelmällä. Menetelmällä pyritään tuomaan tutkimukseen asiantuntijoiden syvällistä tietoa.

3 Tilaturvallisuuden normaaliolojen häiriötilanteiden vakavampia ilmen- tymiä

Normaaliolojen häiriötilanteilla tarkoitetaan uhkaa tai tapahtumaa, joka vaarantaa yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja ja jonka hallinta edellyttää viranomaisten ja muiden toimijoiden tavanomaista laajempaa tai tiiviimpää yhteistoimintaa ja viestintää (Sanastokeskus, TSK 2014). Häiriötilanteita voivat olla esimerkiksi vakavat luonnononnettomuudet, kuten myrskytuhot tai vedenpinnan äkillinen nousu. Ihmisen toiminnasta voi myös aiheutua häiriötilanteita, kuten väkivaltaista ekstremismia. Häiriötilanteita voi esiintyä niin normaalioloissa kuin poikkeusoloissakin.

3.1 Väkivaltainen extremismi

Tässä tutkimuksessa keskitytään normaaliolojen häiriötilanteiden äärimmäisiin muotoihin. Sen tekijöistä käytetään useita eri merkityksessä olevia nimityksiä mediassa ja tutkimuksissa. Kouluampuja, koulusurmaaja, surmaaja, terroristi, terroristiryhmittymä jne. Yhteistä näille kaikille on, tarkoitusperistä riippumatta, äärimmäinen väkivalta. Kaikki kuitenkin menevät yhden yleisnimen alle, jota kutsutaan väkivaltaiseksi ekstremismiksi. Miten väkivaltainen ekstremismi eroaa terrorismista? Ääriyhmittymien ja niihin kuuluvien toimijoiden määrittäminen on haasteellinen tehtävä, koska kaiken kattavaa määritelmää ei ole olemassa. Määritelmät ja niiden sisällöt ovat aina sidoksissa toimintaan liittyviin osapuoliin, joten määrittämissisältöihin vaikuttavat mm. historialliset, sosiaaliset, kulttuuriset sekä poliittiset asiayhteydet. Termien käyttö liittyen väkivaltaiseen ekstremismiin on hyvin haastavaa, koska usein termejä radikalismi ja ekstremismi käytetään rinnasteisesti, vertauskuvallisesti tai samaa tarkoittaen (Radicalisation, De-Radicalisation, Counter-Radicalisation: A Conceptual Discussion and Literature Review, Alex P. Schmid, ICTT Research Paper 2013). Tässä tutkimuksessa väkivaltainen ekstremismi on ilmiö, jonka yhtenä toiminnanmuotona on kouluampumiset,

terroristinen teko ja terrorismi. Ilmiön ja eri toimintamuotojen taustalla voi myös olla valtiollinen toimija, jonka tarkoituksena on naamioida oma toiminta näyttämään ”vain” extremistiseltä.

Radikalisoitumisen prosessi ilmiöiden taustalla on samankaltainen ja väkivaltaiseen radikalisoitumiseen vaikuttavat syyt voivat olla myös yhteneviä ilmiöissä. Tutkimuksessa käytetään näistä samaa tarkoittaen normaaliolojen häiriötilanteiden vakavampia ilmentymiä.

3.2 Rajanveto normaaliolojen häiriötilanteille ja poikkeusoloille

Haastavaa on myös pystyä erottamaan toisistaan normaaliolot, normaaliolojen häiriötilanteiden ja poikkeusolojen rajat. Lähimenneisyydestä tästä on useita esimerkkejä Venäjän ja Ukrainan välisestä Krimin kriisistä 2014. Erittäin Krimin miehityksen aikana näkyneitä keinoja; erikoisjoukkoja, sijoitajia ja propagandaa, joita Venäjä on käyttänyt aiemminkin. Näistä viimeisin oli kuitenkin ennennäkemätöntä. Venäläisten jatkuva ja tosiasioista piittaamaton valehtelu aiheutti länsimaissa ja Ukrainassa selkeän epävarmuuden tilan Venäjän aikeista. Venäjä oli huomattavan aktiivinen ja ennakoiva länsimaiden informaatioympäristössä sen lisäksi, että paikallisiin asukkaisiin vaikutettiin voimakkaasti.

Sotilaallinen painostus oli keskiössä ennen Krimin miehittämistä. Venäjä aloitti reilun 150 000 miehen sotaharjoituksen eteläisessä ja keskisessä sotilaspiirissä helmikuun lopulla 2014. Sotilaiden ja kaluston määrä oli niin suuri, että Ukrainan hallinnon oli pakko ottaa laajamittaisen hyökkäyksen mahdollisuus mukaan tilannearvioon. Painostuksen lisäksi harjoitus toimi erinomaisena harhautuksena. Päähuomio siirrettiin pois Krimiltä, jonne samaan aikaan siirrettiin erikoisjoukkoja. Ne ottivat haltuunsa Krimin tärkeimmät kohteet ja eristivät niemimaan Kiovan hallinnosta niin fyysisesti kuin viestiliikenteellisesti.

Samaan aikaan muu maailma ihmetteli tunnuksettomia ”vihreitä miehiä”. Venäjän johto kertoi muunneltua totuutta tyynen rauhallisesti ja ylläpiti hämmennystä niin pitkään kuin mahdollista. Lisäksi Ukrainan sotilaisiin kohdistettiin sekä lupauksia että uhkauksia. Tällä estettiin vastarinnan syntyminen. Venäläisten antamien tietojen mukaan tuhansia ukrainalaisia liittyi Venäjän asevoimiin lupauksen houkuttelemina (Karhun kainalossa – havaintoja Ukrainan sodasta 2014, Kylkirauta, 25.10.2014, Komentaja Juha-Antero Puustola).

Venäjän informaatio-operaatiot sekä asevoimien käyttö ovat hämärtäneet rajaa sodan ja rauhan välillä (Karhun kainalossa – havaintoja Ukrainan sodasta 2014, Kylkirauta, 25.10.2014, Komentaja Juha-Antero Puistola). Kuka olisi pystynyt kriisin keskellä sanomaan oltiinko normaaliolojen häiriötilanteessa vai poikkeusoloissa ja missä toinen loppui ja toinen alkoi?

Jälkikäteen tarkasteltuna voidaan todeta, että Itä-Ukrainan tilanteeseen olisi pitänyt suhtautua kuten poikkeusolojen tilanteeseen. Tuolloin ei kuitenkaan ollut käytössä riittävästi oikeaa tietoa tilanteesta tilanteen oikeanlaisen arvion pohjalle.

3.3 Uhkakuvat

Yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin kohdistuvat uhkat voivat esiintyä itsenäisinä, samanaikaisina tai toistensa jatkumoina. Uhkien eskaloitumisen nopeus ja ajallinen kesto vaihtelevat. Osa uhkista eskaloituu tietyn toimijan tarkoituksellisena toimintana, mutta osa uhkista on ilman tarkoituksellista pyrkimystä. Uhkien syitä, lähteitä, täsmällisiä kohteita, tavoitteita, ilmenemisen laajuutta, vaikutusten seurannaisvaikutuksia tai siirtymistä esitetyiltä tasoilta toiselle on vaikea ennustaa. Myöskään uhkien toteutumisen todennäköisyyden luotettava ennustaminen ei ole mahdollista ainakaan pitkällä aikavälillä. Uhkamallien yksityiskohtaisempi kuvaus on liitteessä 1 (Liite 1) (Yhteiskunnan turvallisuusstrategia, Valtioneuvoston periaatepäätös, 16.12.2010).

Uhkamallien muutosten analysointi omassa toiminnassa tulee olla kaikkien yhteiskunnan varautumisesta ja häiriötilanteiden hallinnasta vastuussa olevien tahojen jatkuvaa ja aktiivista toimintaa, jonka avulla pystytään parantamaan kaikkien varautumiseen osallistuvien tahojen tilannetietoisuutta. Tämä korostaa verkostoitunutta ja poikkihallinnollista yhteistyötä niin kansallisella kuin kansainväliselläkin tasolla.

Strategiassa on uhkamallien konkretisoimiseksi ja eri toimijoiden omaan toimintaan liittyvien uhkien jatkoanalysoinnin tueksi tunnistettu häiriötilanteita, joilla tarkoitetaan uhkaa tai tapahtumaa, joka vaarantaa ainakin hetkellisesti tai alueellisesti rajattuna yhteiskunnan turvallisuutta, toimintakykyä tai väestön elinmahdollisuuksia. Näiden tilanteiden hallinta edellyttää tavallisesti viranomaisten ja muiden toimijoiden tavanomaista laajempaa tai tiiviimpää yh-

teistoimintaa ja viestintää. Sama häiriötilanne voi liittyä useampaan eri uhkamalliin, riippuen tarkastelunäkökulmasta, uhkan lähteestä tai sen seurannaisvaikutuksista (Yhteiskunnan turvallisuusstrategia, Valtioneuvoston periaatepäätös, 16.12.2010).

Suomeen tai suomalaisiin kohdistuva terroristinen teko tai terrorismi voi olla toisaalta organisoidun terroristijärjestön tekemä väkivaltainen teko tai toisaalta yksittäisen henkilön tai pienryhmien tekemä terroristinen teko. Suomeen kohdistuvalla teolla tai terrorismilla tarkoitetaan tässä myös suurlähetystöihin tai edustustoihin kohdistettua iskuja.

Organisoidun terrorismin väkivaltainen teko Suomessa aiheuttaa merkittäviä seurausvaikutuksia. Isku voi kohdistua Suomen poliittiseen järjestelmään, valtion infrastruktuuriin kuten vesihuoltojärjestelmään, energiantuotantoon, jakeluverkkoon, julkiseen liikenteeseen tai sen ohjauksjärjestelmiin sekä pankki- ja rahoitusjärjestelmiin tai maassa olevien muiden valtioiden intresseihin tai kansainvälisiin tapahtumiin tai valikoimattomasti siviiliväestöä vastaan. Isku voi kohdistua suomalaisiin myös ulkomailla. Tasoltaan vaihtelevasti organisoidun, yksittäisten radikaalien henkilöiden tai pienryhmien terrorismin uhka on olemassa kaikissa Euroopan maissa.

Useissa maissa terrorismin uhka on merkittävästi kohonnut. Uhan voimistumisen taustalla on huomattavan runsaslukuinen radikaalien henkilöiden matkustaminen konfliktialueille sekä radikalisaation kiihtyminen lähtömaassa. Konfliktista palaavien radikaaliin toimintaan osallistuneiden henkilöiden lukumäärän kasvaessa konkreettisten väkivaltaisten hankkeiden mahdollisuus kasvaa. Uhkaa osaltaan voimistaa Euroopan maiden vastatoimet konfliktiin lähtijöitä kohtaan, joka joissain tapauksissa saattaa aiheuttaa kohdennetun väkivaltaisen reaktion henkilön kotimaassa (Suomen kansallinen riskiarvio 2015, Sisäministeriön julkaisu, 3/2016).

Kohdennetulla väkivallanteolla (engl. targeted violence) tarkoitetaan sellaisia väkivallantekoja, joissa teon tekijä valitsee ennakkoon tietyn uhrin väkivallantansa kohteeksi (Fein, R. & Vossekuil, B., Assassination in the United States: an operational study of recent Assassins, attackers and near-lethal approachers. Journal of Forensic Sciences, 1999).

-Kohdennetun väkivallan piiriin kuuluvat esimerkiksi:

- Salamurhat,
- työpaikka- ja kotiväkivalta,
- vainoaminen (stalking) sekä

- kouluväkivalta - kouluampumiset (koulusurmat) esim. Norjan Breivikin teko, Helsingin yliopistoiskusuunnitelma, Sellon ampumistapaus, Jokelan ja Kauhajoen kouluampumiset, kauppakeskus Myyrmannin itsemurha-isku.

Teon kohde on yleensä ennakkoon valittu yksi tai useampi henkilö tai instituutio. Teot ovat suunniteltuja henkirikoksia, eivät impulsiivisia tekoja tai onnettomuuksia. Ampumisiin liittyy harvoin ennakoivia uhkauksia. Tekijä yleensä viestii suunnitelmansa etukäteen jollekin vertaisryhmälleen. Tekijästä ei ole olemassa täsmällistä ja käyttökelpoista profiilia. Ennen varsinaisia tekoja jotkut ihmiset tietävät tekijän ajatuksista ja suunnitelmista. Suurimassa osassa tapauksissa tekijä viestittää suunnitelmistaan etukäteen jollekin henkilölle. Tekijöiden käytöksessä tai toiminnassa on piirteitä, jotka aiheuttavat huolestumista tai osoittavat avuntarpeen.

Tekijöillä on pääsy aseisiin ja heillä on kokemusta ampuma-aseista. Tekoa edeltää yleensä pitkäkestoinen valmistelu. Valmisteluun liittyy toiminta Internetissä ja väkivallan sekä erilaisten joukkomurhien ihannointi. Tekijät ovat usein olleet kiinnostuneita väkivaltaisista ääriliikkeistä. Aatteilla ei näyttäisi olevan muuta merkitystä kuin, että ne mahdollistavat väkivaltaisen teon toteuttamisen erilaisilla perusteilla tekijän mielessä. Myös poliittisilla tai uskonnollisilla vaikuttimilla on selviä yhtymäkohtia yksittäisten henkilöiden tai pienten ryhmien tekemiin terroritekoihin.

Tekonsa suunnitelleet tekijät ovat erittäin motivoituneita toteuttamisessa. Surmaaminen jatkuu, kunnes henkilön suunnitelma on täytetty tai kunnes tekijän toiminta keskeytetään. Tilanne kestää keskimäärin noin 20 minuuttia ja aktiivisessa vaiheessa jokainen minuutti saattaa tietää lisää uhreja. Väkivallanteiden laaja käsittely mediassa ja julkisuudessa saattaa aiheuttaa toimintamallin kopiointia useiden viikkojen ajaksi. Kuuluisuus ja historiaan jääminen ovat myös yleisesti esillä tekijöiden ajatuksissa.

Tekijät toimivat yleensä yksin tai pienissä ryhmissä. Yksittäisten henkilöiden suunnittelemisen tekojen estäminen on erittäin vaikeaa ja haastavaa. Yleensä tekopaikalla on tekijälle henkilökohtaista merkitystä. Merkityksellisen paikasta saattaa tehdä myös mahdollisimman suuri uhrien määrä. Yleisimpiä tekopaikkoja ovat olleet koulut, oppilaitokset, yleisötapahtumat ja Suomessa myös kauppakeskukset. Yksittäisellä kohdennetulla väkivallanteolla ja terroristi-iskulla on erona ainoastaan tekijän sisäinen motiivi teolle ja paremmat välineet.

3.4 Uhka-arvio

Uhka-arvio on normaalioloissa toimivaltaisen viranomaisen, SUPO:n, vastuulla oleviin tehtäviin ja erityistilanteisiin liittyvä tiettyyn uhkamalliin perustuva arvio. Siinä käsitellään konkreettisesti uhkan lähdettä, kohdetta, toteutumistapaa, todennäköisyyttä, vaikutuksia tehtävien hoitamiseen sekä vastatoimenpidemahdollisuuksia ja niiden valmisteluun tarvittavaa aikaa. Sotilaallinen uhka-arvio vastaa sotilaallisen maanpuolustuksen tarpeita ja sisältää sotilaallisen voimankäytön yksityiskohtaisen arvioinnin vaihtoehtoineen.

Perinteisesti Puolustusvoimien poikkeusolojen operaatioiden suunnittelu perustuu arvioon Suomeen kohdistuvista sotilaallisista uhkista. Uhka-arvion lähtökohtana ovat koko yhteiskuntaa koskevat uhkamallit ja niitä täsmentävät uhkakuvat. Uhkamalleja laaditaan helpottamaan ja yhdenmukaistamaan suunnittelua ja varautumista. Ne ovat uhka-arvion eri osa-alueista koostuvia arvioita koko yhteiskuntaa koskevista tyypillisistä strategisen tason uhkatileanteista. Näin tapahtuu niin normaali-, kuin poikkeusoloissa (Kenttäohjesääntö yleinen, Puolustusvoimat, 2015).

Valmiuden kohottamistoimet voivat muodostua ratkaisevan tärkeiksi tilanteissa, joita ei voida pitää valmiuslain mukaisina poikkeusoloina, mutta joissa kansainvälisesti on havaittavissa yleisiä kriisin tunnusmerkkejä. Tilanne aiheuttaa, yleensä, välittömiä vaikutuksia strategisten raaka-aineiden sekä laitteiden ja niiden komponenttien saatavuuteen. Kansainväliset kriisitilanteet ovat osoittaneet, että jo hyvin varhaisessa vaiheessa kyseisten hyödykkeiden saatavuus vaikeutuu. Valmiuden kohottamisvaiheessa syntyneet puutteet voivat aiheuttaa korvaamattomia vahinkoja asianomaisen toimialan kriisinkestokyvyille. Lainsäädännössämme ei ole kattavasti otettu huomioon poikkeusoloja edeltävissä ja toimenpiteitä vaativissa tilanteissa tarvittavia toimivaltuuksia ja muita toimintaedellytysten lisäämiseksi tehtäviä muutoksia

Tilaturvallisuuteen liittyvien normaaliolojen vakavimpien häiriötilanteiden uhka-arviossa on tarkasteltava lähtötilannetta, jossa yhteiskunta on normaalioloissa ja poikkeustilalakeja ei ole otettu vielä käyttöön.

3.4.1 Uhkan lähde

Suojelupoliisi määrittelee Suomeen kohdistuvan uhkan seuraavasti: *“Organisoituneen terrorismin uhka Suomen valtiorakenteita tai yhteiskunnan kriittisiä järjestelmiä kohtaan on edelleen vähäinen. Suurimman uhan muodostavat radikaali-islamistinen terrorismi ja yksittäiset radikalisoituneet henkilöt tai pienryhmät. Uhkakuvana on, että Suomessa asuvat henkilöt saattavat tulevaisuudessa suunnitella, tukea tai osallistua muualla toteutettavaan terroritekoon itsenäisesti tai yhdessä muissa maissa oleskelevien radikaali-islamistien kanssa. Tämän vuoksi Suojelupoliisi muutti kesäkuussa 2014 terrorismin uhka-arviotaan. Suomen lähialueilla ja muissa Pohjoismaissa terrorismin uhka on pysyväisluonteisesti kohonnut.*

Suomesta on matkustanut Syyrian konfliktiin yli viisikymmentä henkilöä (myöhemmin tarkentunut noin 80 henkilöön), joista kolme neljäsosaa pyrkii osallistumaan taisteluihin jihadistien riveissä. Ensimmäiset tiedossa olevista lähtijöistä matkustivat Syyriaan vuoden 2012 aikana. Halukkaita lähtijöitä on edelleen myös Somalian konfliktiin. Muutamia Suomessa asuvia henkilöitä on myös pidätetty ulkomailla terrorismirikoksista epäiltyinä.

Suomen noin 60 000 muslimin vähemmistö on maltillinen, mutta joukossa on myös uskonnollisesti radikalisoituneita henkilöitä. Suojelupoliisin tiedossa on lähes kolmesataa mahdollisesti terroristiseen toimintaan kytköksissä olevaa henkilöä. Myös Syyrian konfliktiin osallistuvien lukumäärä on Suomessa suhteellisen suuri ja samalla merkittävä turvallisuushaaste. Konfliktialueilta takaisin palaavat henkilöt, jotka ovat osallistuneet taisteluihin tai saaneet terroristista koulutusta muodostavat potentiaalisen turvallisuusuhan. Suomea pyritään käyttämään terroristien kauttakulku-, lepo- ja tukialueena.” (Suojelupoliisin toimintaympäristö 2015-2016, Suojelupoliisi, 2016).

Suojelupoliisin uhka-arvion lisäksi Puolustusvoimilla on käytössä tiedustelulaitoksen tuottama uhka-arvio. Puolustusvoimien tiedustelulaitoksen (PVTIEDL) tehtävä on sotilasstrategisen ja Suomen lähialueen sotilaallisen tilanteen seurannasta, analysoinnista ja raportoimisesta. Laitoksen tehtäviin

kuuluvat myös mm. vastuu puolustushallinnon paikka- ja olosuhdetietopalvelusta, sotilastiedustelu- ja turvallisuustoimialojen täydennyskoulutuksen antaminen sekä kriisinhallintaoperaatioiden tukeminen. Arviot täydentävät toisiaan ja antavat kattavan kokonaiskuvan toimintaympäristöstä.

3.4.2 Toimintakyky - suorituskyky ja keinovalikoima

Arvioitaessa uhkan toimintakykyä on tarkasteltava Euroopassa tapahtuneita terroritekoja tai niiksi luokiteltuja tapahtumia. Terroristien päämääränä on vahingoittaa tai tappaa ihmisiä, tilojen-, omaisuuden-, laitteiden- tai resursien tuhoaminen, tarvikkeiden-, laitteiden- tai tietojen varastaminen ja kielteisen julkisuuden luominen.

Taulukko 1: Euroopassa tapahtuneet terrori-iskuiksi luokitellut teot vuodesta 2010. Taulukko on koottu useista eri lähteistä.

Ajankohta	Maa	Järjestö	Taustavaikuttaja	Tekijöiden lukumäärä	Uhrien lukumäärä (kuolleita/haavoittuneita)	Tekotapa	Assistus	Ajoneuvot
22.7.2011	Norja		Ei	1	77/?	Räjäytys ja ampuminen	Lannoitteesta tehty pommii, Pistooli (9mm Glock ja puoliautomaattinen	Pakettiauto, henkilöauto
7.1.2015	Ranska	al-Qaida	Kyllä	2	12/0	Ampuminen	Konetuliaseita	
15.2.2015	Tanska		Ei vahvistettu	1	2/5	Ampuminen	Rynnäkkökivääri (M95?), 2 pistoolia	
21.8.2015	Ranska		Ei vahvistettu	1	0/3	Ampuminen,	Rynnäkkökivääri, Pistooli, Mattoveitsi	Tapahtumat junassa
30.11.2015	Ranska	ISIS	Kyllä (arviolta 20 henkilöä)	7 (kolmessa ryhmässä)	132/352	Ampuminen, räjäyttämien	Rynnäkkökivääritä, Kranaatteja, Räjähiteitä	Henkilöautoja
22.3.2016	Belgia		Kyllä (arviolta 3 henkilöä)	3	31/340	Räjähitykset	Räjähiteitä	
14.7.2016	Ranska	ISIS	Ei vahvistettu	1	85/308	Ajoneuvolla ajo, Ampuminen	Rynnäkkökivääri, Pistooli, Kranaatti?	Kuorma-auto
18.7.2016	Saksa		Ei vahvistettu	1	0/5	Teräaseilla	Kirves, Puukko	Tapahtumat junassa
24.7.2016	Saksa	ISIS	Ei vahvistettu	1	0/15	Räjähähdys	Räjähiteitä	Ei
26.7.2016	Ranska		Ei vahvistettu	2	3/1	Teräaseilla	Veitsiä	Ei
6.8.2016	Belgia		Ei vahvistettu	2	2/0	Teräaseilla	Viidakkoveitsi	Ei
19.12.2016	Saksa	ISIS	Ei vahvistettu	1	12/48	Ajoneuvolla ajo	30 000 kg rekka-auto	Rekka-auto

Merkillepantavaa 2010 –luvun terroriteoiksi luokiteltavissa iskuissa on se, että niitä on tapahtunut Euroopassa vasta 2015 vuoden alusta-alkaen. Syynä tähän saattaa olla se, että terroristijärjestöjen toimintaan on pystytty vastaamaan heidän omilla sotatoimialueillaan. Terroristit ovat siirtäneet sodat terrori-iskujen muodossa Eurooppaan ja muualle maailmaan. Näillä toimin on ollut tarkoitus vaikuttaa eri maiden hallituksiin olla lähettämättä joukkoja tai materiaalia sotatoimialueille esim. Irakiin.

Tutkimuksista ei käy aukottomasti selville, kuinka moni on osallistunut taustalla iskujen suunnitteluun, toteutukseen ja toiminut asiantuntijana tekijöille. Taustavaikuttajista on saatu iskujen jälkiselvittelyissä hyvin vähän selville.

Yllä olevasta taulukosta 1 (Taulukko 1) selviää, että tekijöitä on yhdestä seitsemään. Mikäli tekijöitä on ollut useampi kuin yksi tai kaksi ne ovat toimineet ryhmässä tai ryhmissä. Liikkumisvälineet vaihtelevat henkilöautosta raskaaseen rekka-autoon. Henkilö-, paketti-, kuorma- ja rekka-autot ovat olleet maksaltaan 1500 kg:sta aina 30000 kg. Räjähiteitä niihin voi kuormata ajoneuvojen rakenteellisen kantavuuden verran. Huomioitavaa on myös se, että vii-

meisimmässä Saksan joulutorin rekkaiskussa ajoneuvo oli huomattavan painava. Kyydissä oli arviolta 20000 kg terästä. Iskun vaikutuksia pienensi se, että rekka oli uusi ja varustettu automaattisella jarrutusjärjestelmällä. Ensimmäisen rekisteröidyn osuman jälkeen ajoneuvo aloitti automaattisesti jarrutuksen. Ilman järjestelmää saattaa olla, että kuolonuhrien määrä olisi ollut kymmeniä suurempi.

Ryhmässä tai ryhmissä toimiessaan tekijät ovat pitäneet toisiinsa yhteyttä erilaisilla viestivälineillä. Yhteydenpitotapa on vaihdellut mutta yhteistä niille on se, että tekijät ovat käyttäneet viestinten salattuja puhe- ja tekstipalveluja. Joissain tapauksissa yhteydenpitovälineenä on epäilty olevan salattu TOR (The Onion Router) –verkko. Verkko on vahvasti salattu, Internetin päällä toimiva, ja mahdollistaa käyttäjän anonymiteetin. Riippumatta verkosta vahva salaus yhdistää kaikkia edellä mainittuja ja näin ollen vähentää kiinnijäämisen riskiä.

Aseistuksena tekijöillä on ollut teräaseista räjähteisiin ja pistooleista sarjatuoliaseisiin. Räjähteitä tekijöillä on ollut käsikranaatteja ja improvisoituja omatekoisia räjähteitä. Myös ajoneuvoja itsessään on käytetty aseena kaltaisesti surmaamaan ihmisiä (Nizza 2016). Tekijät ovat lähtökohtaisesti valmiita itsemurhaiskuihin. Keinovalikoima on ollut suhteellisen ennakoitava ja Norjan Brejvikiä lukuun ottamatta metsästysaseita ei ole käytetty teoissa. Keinovalikoima on ennakoitavissa ja metsästysaseiden mukanaan tuomat ”pehmeät” ja osumasta sienimäisesti laajenevat luodit on voitu jättää, ainakin toistaiseksi, keinovalikoiman ulkopuolelle tällä tarkastelujaksolla.

Tarkasteltaessa terroristien koulutustaustoja tutkijat Doego Gambetta ja Steffen Hertog toteavat tutkimuksessaan (Engineer of Jihad: The Curious Connection between Violent Extremism and Education, Diego Gambetta & Steffen Hertog, 2016), että se on mitä todennäköisimmin, insinöörialalta. Samanlainen koulutustausta löytyy niin Lähi-idässä, kun länsimaissakin kasvaneilta terroristeilta. Tutkijoiden mukaan heitä ei rekrytoida terroristeiksi pelkästään teknisen alan osaajina vaan koska heitä pidetään luotettavina. He ovat usein järjestöjen johtotehtävissä. Terroritekoihin tarvittava aseellinen ja toiminnallinen koulutus on saatu yleensä, ainakin jonkun jäsenen toimesta, sotatoimi-alueilla. Terroritekoihin saadulla koulutuksella tarkoitetaan: ”ohjeiden antamista räjähteiden, ampuma-aseiden tai muiden aseiden taikka myrkyllisten tai haitallisten aineiden valmistuksessa tai käytössä taikka muiden erityisten

menetelmien tai tekniikan käytössä siinä tarkoituksessa, että tehdään jokin 1 artiklan 1 kohdan a–h alakohdassa lueteltu rikos, ja tietoisena siitä, että opettuja taitoja aiotaan käyttää tähän tarkoitukseen.” (Komission kertomus Euroopan parlamentille ja neuvostolle, Bryssel 5.9.2014, COM (2014) 554 final).

Terroristien saama koulutuksen laatu vaihtelee suuresti ja sen laadullinen arviointi on lähes mahdotonta. Yleistettäessä terroristien koulutusta voidaan todeta, että ”siviilikoulutusta” omaavat eri alojen osaajat tekevät työnsä tautalla ohjaamalla, suunnittelemalla ja antamalla erikoiskoulutusta varsinaisille iskijöille.

3.4.3 Kohde

2010 luvulla kaikki terroriteoiksi luokitellut teot ovat keskittyneet ns. ”Pehmeisiin kohteisiin”. ”Pehmeä kohde” tulee sotaterminologiasta ja sillä kuvataan suojaamatonta tai puolustuskyvyttöä kohdetta.

Europol on varoittanut lehdistökatsauksessaan 25.1.2016 (<https://www.europol.europa.eu/newsroom/news/europol's-european-counter-terrorism-centre-strengthens-eu's-response-to-terror>. Viitattu 25.11.2016), että hyökkäykset tullaan jatkossakin kohdistamaan pääosin pehmeisiin kohteisiin niiden vaikuttavuuden lisäämiseksi. Europolin mukaan Pariisin iskut ja Venäläisen matkustajakoneen räjäyttäminen kertovat siitä, että ISIS aikoo laajentaa toimintaansa maailmanlaajuiseksi. Järjestön uskotaan suunnittelevan lisää terrori-iskuja EU –maihin ja erityisesti Ranskaan.

Ranskaa pidetään useiden tutkijoiden mielestä todennäköisimpänä kohteena, koska sieltä on, Belgian ohella, lähettänyt paljon taistelijoita Irakiin ja Syyriin. He palaavat aikanaan entistä radikalisoituneimpina takaisin lähtömaihin. Ranska on myös aktiivisesti osallistunut terroristijärjestöjen vastaiseen taisteluun Syyriassa ja Pohjois-Afrikassa. Suurempana kuvana on integraation epäonnistuminen ja erityisesti sosiaali-ekonomisen jakautuminen. Suomesta on lähtenyt, suhteessa muslimiväestöön, on maailman suurin. Kokonaisuutena vierastaistelijoita on Suomesta lähtenyt arviolta noin 80 ihmistä. Lähtijöiden määrä nousee edelleenkin, mutta hitaammin kuin aiemmin. Suomeen palanneita on yli 20 (Sisäasianministeriön tiedotustilaisuus, 22.11.2016).

Suomen osalta Suojelupoliisi on useassa eri terrorismin uhka-arvion päivityksessä pitäytynyt arvioimasta kohteita. Muutamassa yhteydessä on viitattu kohonneeseen uhkaan Suomessa olevia eri valtioita, uskontoja tai tapahtumia edustavia kohteita, joihin kohdistuu tavanomaista suurempi uhka.

Puolustusvoimien tulee varautua normaaliolojen häiriötilanteissa sekä yksittäisten henkilöiden, terroristi ryhmien ja valtiollisten pienten ryhmien tekemiin iskuihin. Normaaliolojen häiriötilanteen alkaessa on erittäin haasteellista pystyä muodostamaan kokonaiskuva tapahtumista ja tekijöistä. Ensi-iskun vaiheessa on pystyttävä turvaamaan toiminnan jatkuminen sotilaskohteissa.

3.5 Häiriötilanteiden kehittyminen

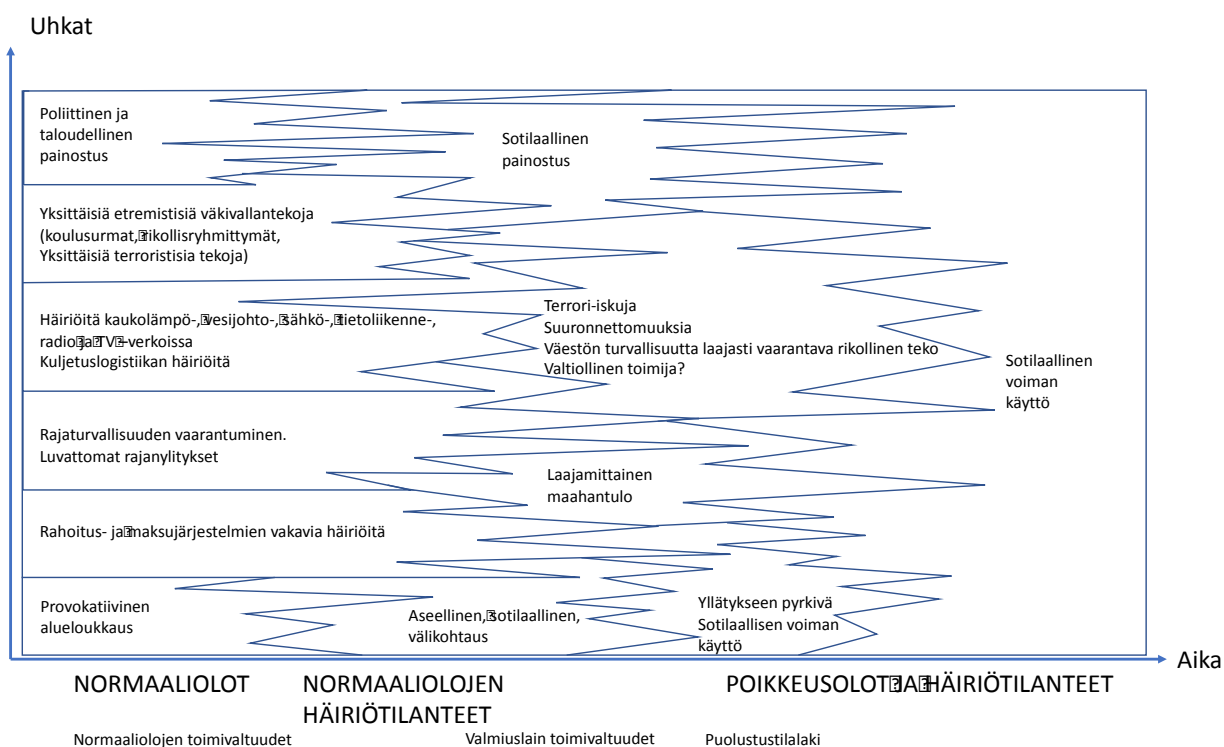
Häiriötilanteella tarkoitetaan uhkaa tai tapahtumaa, joka vaarantaa ainakin hetkellisesti tai alueellisesti rajattuna yhteiskunnan turvallisuutta, toimintakykyä tai väestön elinmahdollisuuksia. Näiden tilanteiden hallinta edellyttää tavallisesti viranomaisten ja muiden toimijoiden tavanomaista laajempaa tai tiiviimpää yhteistoimintaa ja viestintää. Sama häiriötilanne voi liittyä useampaan eri uhkamalliin, riippuen tarkastelunäkökulmasta, uhkan lähteestä tai sen seurannaisvaikutuksista (Yhteiskunnan turvallisuusstrategia, Valtioneuvoston periaatepäätös 16.12.2010).

Aikaisemmin häiriötilanteiden kehittyminen arvioitiin hitaaksi, kuukausia tai jopa vuosia, kestäväksi kokonaisuudeksi. Häiriötilanteeseen kuuluivat poliittiset, kaupalliset ja lopulta sotilaalliset toimet. Nykyisin häiriötilanteiden ja poikkeusolojen kehitykseen on tullut rinnakkainen kehittymistie. Edelleenkin arvioidaan, että tilanne voi kehittyä hitaasti mutta on mahdollista myös nopeasti etenevä ns. hybridisota.

Hybridisodankäynnistä on lähes yhtä monta määritelmää, kun on määrittelijääkin. Kaikissa määritelmissä tulee kuitenkin keskeisesti esille se, että toimija toiminteen taustalla on valtiollinen tai ei-valtiollinen. Toiminnassa käytetään useita sodankäynnin muotoja. Hybridisodankäynnin osapuolet voivat olla tavanomaisia asevoimia tai ei epätavanomaisia sissejä, kapinallisia tai terroristeja. Näitä kaikkia yhdistää yhteinen poliittinen tai ideologinen tavoite.

Tavanomaista hybridisodankäynnille on kaikkien keinovalikoimien yhdistäminen. Hybridisodassa käytetään monenlaista keinovalikoimaa: psykologisia, teknisiä, taloudellisia ja sotilaallisia. Psykologisia keinoja ovat mm. väärin tietojen levitys, painostus, pelottelu, palkitseminen. Tiedotusvälineissä saatetaan levittää yksipuolisia tietoja ja tehdä tietoverkoissa erilaisia hyökkäyksiä ja murtoja (kybervaikuttaminen ja kybersodankäynti). Taloudellisia keinoja ovat tavaroiden jne. toimitusten katkaisut, hinnankorotukset jne. Lievempiä sotilaallisia keinoja ovat levottomuuksien synnyttäminen ja tukeminen, sissisota, terroriteot ja erikoisjoukkojen käyttö.

Näistä lähtökohdista, nopeasti kehittyvissä tilanteiden sarjoissa, on erittäin haasteellista muodostaa selkeitä rajoja, milloin olemme normaalioloissa (NO), normaaliolissa, poikkeusoloissa (PO) tai niiden häiriötilanteissa. Rajanvedon vaikeutta havainnollistetaan kuvassa 3 (Kuva 3).

KUVA 3. Uhkat eri olotilat ja toimivaltuudet.

3.5.1 Uhka-malli

Yhteiskunnan turvallisuusstrategian uhkamallit ovat kuvattu liitteessä 1 (Liite 1). Uhkamallia tarkasteltaessa rajanveto eri häiriötilanteiden hankaloituu en-

tisestään. Liitteen 2 taulukossa mainitaan häiriötilanteina mm. Provokatiivinen alueloukkaus informaatio-operaatio, laajamittainen maahantulo ja terrori-isku tai sen selkeä uhka. Edellä mainitut kohdat ovat vuoden 2016 aikana olleet lähes jokapäiväisiä tapahtumia Euroopassa ja Suomessa.

Yhteiskunnan turvallisuusstrategian uhkamallit (Liite 1) ovat:

- Voimahuollon vakavat häiriöt,
- tietoliikenteen ja tietojärjestelmien vakavat häiriöt – kyberuhkat,
- kuljetuslogistiikan vakavat häiriöt,
- yhdyskuntatekniikan vakavat häiriöt,
- elintarvikehuollon vakavat häiriöt,
- rahoitus- ja maksujärjestelmän vakavat häiriöt,
- julkisen talouden rahoituksen saatavuuden häiriintyminen,
- väestön terveyden ja hyvinvoinnin vakavat häiriöt,
- suuronnettomuudet, luonnon ääri-ilmiöt ja ympäristöuhkat,
- terrorismi ja muu yhteiskuntajärjestystä vaarantava rikollisuus,
- rajaturvallisuuden vakavat häiriöt,
- poliittinen, taloudellinen ja sotilaallinen painostus sekä
- sotilaallisen voiman käyttö.

Uhka-mallia tulee päivittää jatkuvasti, jotta se vastaa sen hetken uhkakuviin. Päivitystarpeen saattaa aiheuttaa esim. jossain päin maailmaa tapahtunut terroristinen teko tai tekojen sarja. Uhkamalleista hyvin monet ovat sidonnaisia tilaturvallisuuteen tai tilaturvallisuudella voidaan vaikuttaa uhkiin.

4 Normaaliolojen häiriötilanteisiin varautuminen tilaturvallisuuden menetelmin

Häiriötilanteisiin tulee aina pyrkiä varautumaan ennakolta. Etukäteen laadittujen suunnitelmien ja täsmällisten menetelmien mukaisesti tehtävä uhkien sekä niiden toteutumisen todennäköisyyksien ja aiheuttaman vahingon suuruuden selvitys ja analysointi. Analyysiin sisältyy usein toimenpide-ehdotuksia. Hyvin usein virheellisesti käsitetään synonyymiksi käsitteille uhka-analyysi ja haavoittuvuustutkimus. Järjestelmällinen tapa turvata resurssit ja toiminta siten, että riskien kokonaisvaikutukset ovat optimaalisesti mahdollisimman pienet ja asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa. Riskienhallinnan vaiheita ovat esim. toimintavirtojen kartoitus, uhkien kartoitus, riskien tunnistaminen, riskienhallintamenetelmän valinta, riskien analysointi, riskien poistaminen, pienentäminen, siirtäminen, pitäminen omalla vastuulla ja riskienhallinnan organisointi.

Puolustusvoimissa on käytössä normi, jonka avulla voidaan vastata uhka- ja riskiarvioihin. Lisäksi on käytössä turvallisuustasot jotka mahdollistavat normaalioloissa turvallisuusnäkökannalta valmiuden noston. Normaaliolojen häiriötilanteissa tehtävät erilaiset toimenpiteet tehdään turvallisuustasoilla. Tasoilla määritellään kuloiseenkin uhkaan sopivat vastatoimenpiteet. Toiminta perustuu aina uhka- ja riskiarvioon. Turvallisuustasot ovat neliportainen järjestelmä, joka mahdollistaa normaalioloissa joustavan, paikallisen ja alueellisen, reagoinnin kohonneeseen uhkaan.

Puolustusvoimien tilaturvallisuusnormi ottaa kantaa puolustusvoimien pysyvässä tai tilapäisessä käytössä olevien kiinteistöjen ja niihin liittyvien eri käyttötarkoituksissa olevien rakennusten, alueiden, rakenteiden ja verkostojen tilaturvallisuuden toteuttamisesta. Tilaturvallisuusnormi keskittyy lähinnä murtoturvallisuuden näkökulmaan.

4.1 Rakenteellinen turvallisuus

Rakenteellisella turvallisuudella estetään tai viivytetään riittävästi tunkeutujaa, huomioidaan sähkömagneettisen hajasäteilyn muodostama uhka ja suojaudutaan asevaikutuksia vastaan kaikissa toimintaympäristöissä (normaalioloissa, poikkeusoloissa tai niiden häiriötilanteissa).

Tilaturvallisuusjärjestelyjen toteuttamisen lähtökohtana on tilan käyttötarkoitus, johon perustuen määräytyvät tilaturvallisuuden taso ja toteutettavat toimenpiteet. Tilaturvallisuuden suojausratkaisujen toteutukseen vaikuttavat:

1. Tilan käyttötarkoitus ja merkitys sekä tilassa käsiteltävän ja säilytettävän tiedon turvallisuusluokitus ja muoto sekä määrä,
2. tilan sijainti suhteessa rakennukseen tai organisaation hallussa olevaan rakennuksen osaan ja rakennettuun ympäristöön sekä
3. Rakennuksen rakennusosien ja säilytysyksiköiden tai säilytystilojen ominaisuudet, tunkeutumisenilmaisu ja vasteaika.

Rakenteellista turvallisuutta arvioidaan aina suojattavan arvon lähtökohdista. Rakenteellisen turvallisuuden perustana ovat rakennetyyppikortit. Ne ovat tehty yhteistyössä Puolustusvoimien ja Puolustushallinnon rakennuslaitoksen (PHRAKL) kanssa. Rakennetyyppikorteissa on kuvattu mm. tyypillisimmät rakennusmääräysten mukaiset rakenteet, talotekniset aukot sekä säilytysyksiköt. Rakennetyyppikorteissa on arvioitu rakenteen antama suoja tunkeutujaa vastaan määriteltyjä työkalukokonaisuuksia ja räjähteitä vastaan.

Arvioitaessa rakenteiden antamaa suojaa on tarkasteltava rakenteiden ja rakenneosien rinnastettavuutta toisiinsa. Ne saattavat toimia erittäin hyvin useaan muuhunkin tarkoitukseen, kuin juuri siihen mihin ne on varsinaisesti testattu ja tarkoitettu. Esimerkiksi luodinsuojalasi saattaa antaa erittäin hyvän suojan myös räjähteitä vastaan (paineen kesto). Tässäkin arvioinnissa suunnitteluperusteuhka on keskeisessä merkityksessä.

Normaaliolojen häiriötilanteisiin varauduttaessa on huomioitava myös suurempien räjähdainemäärien vaikutusta rakenteisiin, rakennettuun ympäristöön ja sen infrastruktuuriin. Alla olevat taulukot 2 ja 3 antavat viitteellistä tietoa siitä, kuinka räjähdysaineet käyttäytyvät avoimessa ja suljetussa tilassa.

Taulukossa 2 on kuvattu suojaetäisyydet räjäytettäessä pintapanoksia aukealla (Varomääräys räjähdysaineiden ja sytytysvälineiden käyttö harjoituksissa, MAAVVAROM D 6.1 - MAAVEHENKOS, HK889. Mikkeli: Maa-voimien Esikunnan henkilöstöosasto. 1.2.2015). Taulukko antaa tuntuman räjähdysainemääriin ja henkilön tarvitsemiin suojaetäisyyksiin TNT –ekvivalenttijärjestelmällä laskettuna. TNT –ekvivalenttijärjestelmällä lasketaan eri räjähdysaineiden räjähdekaasujen tuottamasta tehosta suhteessa trinitrotolueniiniin (TNT).

Taulukko 2 Suojaetäisyydet räjäytettäessä pintapanoksia aukealla henkilön selviytymiseen nähden.

Räjähdysainemäärä (g)	Suojautuneena katetussa ja sirpaleet ja sinkoumat kestävässä suojassa (m)	Suojautuneena maastoesteeseen, puun (vast) takana (m)	Suojautumattoman a sinkoumilta ja sirpaleilta (vaara-alueen säde, metriä)	Kuulonsuojaus raja (m)
1 g	3	5	20	30
6 g	8	20	80	120
20 g	11	30	120	180
50 g	15	40	160	240
100 g	18	50	200	300
500 g	30	90	350	500
1000 g	40	110	450	650
2000 g	50	140	550	800
5000 g	70	190	750	1100
10000 g	90	240	1000	1400
50000 g	150	400	1600	2400

Taulukossa 3 on vertailukohdaksi suojaetäisyydet murtoräjäytyksiin sisätiloissa. Se osoittaa kuinka pienet räjähdysainemäärät ovat tappavia suljetuissa tiloissa ja aiheuttavat rakenteille ja rakennuksille suurta tuhoa. Hyökkääjä saa suurta tuhoa aikaan onnistuessaan toimittamaan räjähteen rakennuksien tai rakenteiden sisälle.

Taulukko 3 Suojaetäisyydet murtoräjätettäessä sisätiloissa

Räjähdyksainemäärä (g)	Suojaetäisyydet panokseen (m), rintama-paine	Sisätilan minimitulavuus (m ³), kammiopaine
1 g	2	3
10 g	5	12
30 g	8	35
50 g	9	58
75 g	10	87
100 g	11	116
200 g	13	232
300 g	14	348
400 g	16	464
500 g	17	580
750 g	19	869
1000 g	21	1159
1500 g	24	1738
2000 g	27	2318
2500 g	29	2897
3000 g	30	3476

4.2 Rakenteellisen turvallisuuden menetelmät

Rakenteellisen turvallisuuden parantaminen on yksi merkittävimmistä suo-
jautumisen keinoista. Pääsääntöisesti nämä keinot tulee suunnitella, rakentaa
ja harjoitella tai ne tulee varata käyttöön jo ennen tilanteen eskaloitumista.
Parhaaseen lopputulokseen päästään rakennettaessa kokonaan uutta kokonai-
suutta mutta vanhoissakin rakenteissa toteutettuna päästään varsin hyviin lop-
putuloksiin. Rakenteellisen turvallisuuden ja fyysisen turvallisuuden keino-
jen tulee tukea toisiaan. Toimenpiteitä suunniteltaessa on otettava huomioon
kokonaisuus riskiarvion perustuen. Samalla on tiedostettava mitä ollaan
suojaamassa – henkilöstöä, toimintaa, materiaalia vai tietoa?

Esimerkiksi tiedon suojaamisessa on tunnistettava, onko tieto sähköistä vai
onko kyseessä paperiasiakirja. Tämä määrittelee missä tietoa voidaan käsi-
tellä ja onko otettava hajasäteily huomioon. Mikäli tietoa halutaan säilyttää,
tulee mukaan ottaa säilytysyksikkö ja sen antama suoja murtautujaa vastaan.
Suojaava arvo määrittelee keinovalikoiman ja tehtävät toimenpiteet.

Suojauksen perusmalleissa on perusteet suojan suunnitelmille rakenteellisen turvallisuuden menetelmin. Suojaustoimenpiteet pitävät sisällään alueen ulkopuolella olevia rakenteita, rakennuksien suojaa, tunnistamista ja menettelytapoja.

Etäisyydet

Tehokkain ja monesti myös kustannustehokkain tapa suojata kohdetta on asettaa turvaetäisyydet riittäviksi suunnitteluperusteuhan mukaan. Poikkeusoloissa etäisyyksien kasvattaminen on helpompaa, kuin normaalioloissa tai sen häiriötilanteissa. Etäisyydet arvioidaan uhkapisteistä kohteeseen ja tällöin arvioidaan myös mahdollinen uhkan lähde. Tyypillisimmillään uhka on räjähteitä tai ballistisia aseita.

Ajoneuvoesteet (liikkuva tai pysäköity ajoneuvo)

Liikkuva ajoneuvo pyritään saamaan suojarakenteiden läpi ja vaikuttaa kohteen pehmeisiin osiin. Tyypillisesti tällainen on itsemurhaisku. Pysäköity ajoneuvo räjäytetään alueen ulkorajalla yleensä kaukolaukaistuna. Lähellä räjähtävää ajoneuvoa räjähdyspaineet ovat suuret, mutta heikkenevät nopeasti etäisyyden kasvaessa. Suojauskeinona on saada niin paljon etäisyyttä räjähdykseen, kuin mahdollista. Ajoneuvojen pysäköinti keskitetään mahdollisimman kauaksi suojattavasta kohteesta. Ajoneuvoliikennettä rajoitetaan kohteeseen ja kehälle asetetaan ajoesteitä, jolloin ajoneuvon parkkeeraamisetäisyys saadaan pidettyä riittävänä. Liikkuvan auton vauhtia pudotetaan ajoneuvoesteillä ennen tarkastuspistettä. Ajoneuvo pysäytetään esim. pollareita tai betoniesteitä hyväksikäyttäen riittävällä etäisyydellä kohteesta, jos hyökkääjä pyrkii suojakehän läpi. Liikkuvassa ajoneuvossa on aina huomioitava sen massa ja nopeus. Ajoneuvojen tarkastuspisteen rakenteissa on huomioitava, että ajoneuvosta kohdistuva uhka eskaloituu tarkastuspisteellä. Se on sijoitettava ja suojattava siten, ettei siitä muodostu uhkaa muulle toiminnalle.

Rakennuselementit (seinät, katot, ikkunat ja ovet)

Etäisyyksien ollessa tiedossa voidaan valita rakennusosat tarpeen mukaan. Rakennuksen seiniä ja välipohjaa voidaan vahvistaa eri rakennusmenetelmillä. Lujuuslaskelmien tulee perustua aina arvioituun räjähdysainemäärään (TNT –vastaavuuteen) sekä räjähdysainemäärän etäisyyteen. Lisäksi on huomioitava

sirpaleiden (primäärisiin, sekundäärisiin, tertiääriisiin ja kvanternäärisiin) mahdolliset vaikutukset kohteeseen.

Ikkunoiden osalta on aina huomioitava lasinsiruista ja karmeista aiheutuvat sekundääriset sirpaleet. Tavallisia ikkunoita voidaan laminoida suojakalvolla, jolloin lasin sirpaleiden vaikutusta saadaan pienennettyä. Tällöin tulee huomioida, että itse lasi tai sen kiinnitys ei kestä sen enempää painetta kuin aiemminkaan. Ikkunoiksi voidaan valita räjähdysten kestäviä ikkunalaseja (ER1-ER4, E1-E3), jolloin on erityistä huomiota kiinnitettävä valmistajan ilmoittamaan ikkunan karmin kiinnitykseen rakenteeseen. Nämä ikkunat kestävät nopeita paineiskuja sekä negatiivisten paineiden synnyttämää rasitusta. Uhkan mukaan voidaan myös käyttää luodinsuojalaseja (BR1-BR7 tai SG2 S). Luodinsuojalaseja valitessa tulee huomioida suunnitteluperusteuhasta tuleva asekaliperi, iskuenergia ja läpäisy eri luotityypeillä. Mikäli uhka-arviossa on räjähdde sirpaloituvalla ammuskuorella, on huomioitava se, että laseihin kohdistuu ensin (primääri) sirpaleiden vaikutus ja sen jälkeen painevaikutuksia. Sirpaleiden rikkoessa ikkunan pääsee painevaikutus vaikuttamaan suoraa sisätiloihin. Tällaisissa tapauksissa on lähtökohdaksi otettava esimerkiksi luodinsuojalasi, jotta pystytään vastaamaan suunnitteluperusteuhkaan. Ikkuna-aukot voidaan myös peittää kokonaan. Tällöin valittavat materiaalit on mitoitettava seinärakenteiden mukaan suunnitteluperusteuhalle sopiviksi.

Ovet ovat erityisen riskialttiita räjähdysten painealoille. Ovet tulisi asentaa tai suojata siten, ettei suora paineaalto pääsisi iskemään niihin. Ovista löytyy luotinsuojan merkityksessä olevia teollisesti valmistettuja ovia (BR1-BR7 tai SG2). Näitä käytettäessä on edelleen huomioitava räjähdysten painealolta suojautuminen. Paineaalolta suojautumisessa voidaan käyttää ”eteiskaappi” ratkaisua, jolloin ulkoa johtava ovi vie eteiskaappiin josta on pääsy sisätiloihin. Ovet eivät saa sijaita ”eteiskaapissa” peräkkäin, jolloin paineaalto pääsee vaikuttamaan peräkkäisiin ovilehtiin ja paine pääsee purkautumaan suoraa sisätiloihin.

4.3 Valvontajärjestelmät

Valvontajärjestelmät ovat kokonaisuutta tukevaa toimintaa. Järjestelmiä, jotka tukevat tilaturvallisuuden toteuttamista ovat:

- Kulunvalvontajärjestelmä,
- kameravalvontajärjestelmä,

- tunkeutumisenilmaisujärjestelmä,
- paloilmoitin- ja sammutusjärjestelmä,
- CBRNE –ilmaisujärjestelmät sekä
- kiinteistöautomaatiojärjestelmät.

Normaaliolojen häiriötilanteissa henkilöresursseja säästäviä valvontajärjestelmiä ovat kulunvalvonta, kameravalvonta ja tunkeutumisenilmaisu.

Kulunvalvonnalla tarkoitetaan liikkumiseen kohdistuvaa valvontaa, ohjausta sekä liikkumisen rajoittamista. Sen tavoitteena on tilojen ja omaisuuden suojaus, luvattoman kulun havaitseminen sekä kulun todentaminen jälkikäteen. Kulunvalvonta on kameravalvonnan tapaan normaaliolojen ja sen häiriötilanteiden henkilöstöresurssia säästävä toiminnallisuus. Normaaliolojen häiriötilanteissa kulkuja tulee tarkastella siirrettyjen toiminteiden pohjalta. Suunnitelma tulee tehdä samalla, kun mietitään häiriötilanteiden vaikutuksia sotilasalueeseen.

Kameravalvonnan tarkoituksena on suojata omaisuutta, valvoa toimintaa, antaa mahdollinen ennakkovaroitus haitallisesta toiminnasta, ennaltaehkäistä haitallista toimintaa ja auttaa jo tapahtumien selvittämisessä. Kameravalvonnalla on normaaliolojen häiriötilanteissa merkittävä rooli, koska henkilöstöä on käytettävissä rajoitetusti. Normaaliolojen häiriötilanteissa voidaan, tarpeen ja uhkan perusteella, lisätä kameravalvonnan määrää kohteissa. Kameravalvonnan lisääminen toteutetaan siirrettävillä valvontajärjestelmillä.

Tunkeutumisenilmaisulla valvotaan ilmaisimien avulla alueelle, alukseen tai rakennukseen tunkeutumista ja siellä tapahtuvaa liikkumista. Häiriötilanteissa tehtyjen kulkujärjestelyjen muuttuessa on tarkistettava, että tunkeutumisenilmaisujärjestelmät toimivat suunnitellulla tavalla.

Henkeä pelastavia, lisäinformaatiota ja kiinteistötietoja tarjoavia järjestelmät liittyvät kokonaisuuteen ja tarjoavat ennakkovaroitustietoa. **Paloilmoitin ja sammutusjärjestelmät** antavat tiedon palosta ja reagoivat paloon pyrkimykseenä palon sammuttaminen. **CBRNE –järjestelmät** antavat ennakkotiedon kemiallisista, biologisista, säteilystä, ydin ja räjähteiden käytöstä. Normaalioloissa tällä tarkoitetaan aineisiin liittyviä onnettomuuksia mutta siirryttäessä normaaliolojen häiriötilanteisiin kyseeseen tulevat myös vahingollinen toiminta, jolla tavoitellaan merkittävää fyysistä tai yhteiskunnallista vahinkoa

tai tuhoa. **Kiinteistövalvontajärjestelmät** antavat lisätietoja kiinteistöjen tilasta ja niiden käyttökelpoisuudesta tarkoitettuun toimintaan.

4.4 Fyysiset keinot ja menetelmät

Fyysiset toimenpiteet täydentävät rakenteellisia toimenpiteitä sekä valvontajärjestelmiä. Fyysiset keinot mahdollistavat painopisteen nopean muuttamisen uhkan mukaan ja ne ovat käytössä normaalioloissa, mikä on toiminnan käynnistymisen edellytys.

Fyysisistä keinoista sotilaspoliisi- ja vartiotoiminta ovat ensimmäisiä häiriötilanteisiin valjastettavia toimintoja. Niillä pystytään nostamaan kulunvalvonnan ja tarkastusten tasoa sekä sen intensiteettiä. Lisäksi niillä pystytään suojaamaan ja nostamaan suojaustasoa kriittisissä maakuljetuksissa. Sotilaspoliisihenkilöstön lisäksi muunkin henkilöstön valppaustasoa tulee nostaa häiriötilanteissa. Henkilöstöä tulee käyttää ympäristön tarkkailuun ja erilaisiin tarkastuksiin. Esimerkkinä tarkastuksista voi olla tilojen lukitusten ja tilojen tarkastaminen, parkkeerattujen ajoneuvojen lupien tarkastukset, tilaturvallisuustarkastukset ja saapuvien lähetysten ja postin tarkastukset.

Henkilöstölle on annettava oman toimen ohella suoritettavia tehtäviä, jotka lisäävät turvallisuutta. Näin pystytään säästämään ja kohdentamaan sotilaspoliisihenkilöstöä kriittisimpiin tehtäviin. Toiminnan sujumuuden ja käynnistymisen helpottamiseksi henkilöstöllä tulee olla tiedossa normaaliolojen häiriötilanteiden vaatimat lisätehtävät, jos uhka kohdentuu omaan hallintoyksikköön.

Normaaliolojen häiriötilanteiden jatkuessa edellä mainittuja toimenpiteitä tehostetaan. Sotilaskohteissa siirretään riskin muodostamia objekteja kauemmas rakennuksista ja rakenteista tai niitä keskitetään niille varattuihin paikkoihin. Ajoneuvojen säilytystä ja pysäköintiä keskitetään, ajoneuvot tunnistetaan ja henkilöstö siirretään parkkialueilta keskitetyin kuljetuksin sotilaskohteille. Henkilöstön työskentelyä rajoitetaan uhka-arvion mukaisissa kohteissa ja työskentelytiloja ja toiminnollisuuksia siirretään muualle. Tiloja jotka eivät ole jatkuvassa käytössä tarkastetaan useammin ja niihin voidaan keskittää lisää automaattista turvallisuusvalvontaa. Tarkastuksia tiloihin lisätään. Sotilasalueella järjestettäviä kokouksia, tilaisuuksia ja vierailuja vähennetään tai tiettyihin kohteisiin ne lopetetaan kokonaan. Kaikki saapuva posti

ja lähetykset tarkastetaan. Kulunvalvontapisteiden lukumäärää vähennetään ja se keskitetään paremmin suojattuihin kulunvalvontapaikkoihin.

Normaaliolojen häiriötilanteiden alkamisen jälkeen vähintäänkin painopisteessä olevien sotilaskohteiden suojatilojen toiminta tulee testata. Samalla tulee aloittaa suojatiloissa toimivien avainhenkilöiden kertauskoulutus ja avainhenkilöiden kanssa suojatilojen materiaalin tarkastus ja puuttuvan materiaalin hankinnat. Suojatiloihin tulee siirtää sinne kuuluva materiaali. Vartiointia tehostetaan. Suojelu- ja pelastustoiminnan henkilöstön valmiutta nostetaan. Henkilöstöä käsketään palvelukseen vapaapäiviltä ja lomilta.

Käytettävät menetelmät tulee mitoittaa uhkan mukaan. Menetelmiä ei tule liioitella tai yli reagoida uhkaan, koska ylivarautuminen kuluttaa normaalioloissa käytössä olevia resursseja ja vähentää varautumisaikaan käytettävissä olevia henkilöstö ja materiaaliressursseja. Alkuvaiheessa korostuukin etukäteen valmistellut rakenteellisen suojan toimenpiteet. Niitä voidaan ottaa käyttöön kohtuullisen joustavasti ja ilman suuria henkilöstövoimavaroja.

Hallintoyksiköillä tulee olla turvallisuustaso-ohjeistukseen perustuva mahdollisuus nostaa tai laskea omaa turvallisuustasoaan uhka- ja riskiarvioon perustuen. Lisäksi henkilöstöllä on oltava tiedossa oman toimen ohella tehtävät lisätehtävät eri tasoihin liittyen. Tasojen nostoja ja laskuja sekä oman toimen ohella tehtäviä kokonaisuuksia on harjoiteltava säännöllisesti.

5 Normaaliolojen häiriötilanteilta suo- jautuminen tilaturvallisuuden mene- telmin

5.1 Suojautumisen keinot

Suojautumisen keinoja fyysisen turvallisuuden ylätasolla ovat rakenteelliset- ja toiminnalliset keinot. Rakenteelliset keinot tulee suunnitella ja toteuttaa pääsääntöisesti ennen kuin niitä tarvitaan. Toiminnallisia keinoja voidaan toteuttaa tilanteen alkamisen jälkeen mutta niihinkin on oltava etukäteen materiaallinen valmius ja ne on suunniteltava ja harjoiteltava ennen varsinaista toteuttamista.

5.2 Suojautuminen

Yleisesti ottaen suojaa ei voida kustannustehokkaasti rakentaa koko henkilöstölle tai kaikille rakenteille. Usein myöskään vanhat rakenteet eivät mahdollista suuria rakenteiden lisäyksiä tai vanhojen rakenteiden muutoksia. Suojautumisen lähtökohtana tulee olla uhka-analyysi ja sen perusteella tehtävät toimenpiteet. Seuraavissa kappaleissa on käsitelty muutamien tapausten osalta mahdollisuutta suojautua julkisissa tiloissa. Lähtöajatuksena kannattaa pitää sitä, että suojautuminen ei välttämättä tarvitse kalliita rakenteita ympärille. Materiaaleja ja tiloja tulee käyttää luovasti. Etukäteen mietitty toiminta suojautumisessa sekä siinä mitä tilapäismateriaaleja eri tilanteissa voidaan käyttää saattaa tuottaa paremman lopputuloksen, kun erikseen tilanteita varten suunnitellut suojatilat. Merkittävää on se, että uhka on tunnistettu oikein.

Suojautuminen julkisissa tiloissa

Moniin uusiin kohteisiin rakennetaan ns. turvahuone. Tällaisia kohteita ovat mm. päiväkodit, oppilaitokset, kauppa-alukset, vammaisten asuintalot, palvelu-alan käyttöön tarkoitettut rakennukset, vankilat jne. Turvahuoneisiin voi-

daan joko lukita uhka (yleisimmin potilas tai vanki) tai sinne voidaan suojautua uhkaa vastaan. Yleisenä lähtökohtana näissä tiloissa on se, että uhkan realisoituessa siinä osassa rakennusta olevat henkilöt saadaan suojaan. Turvahuoneeseen on normaalioloissa sijoitettu jokin organisaation toiminne, joten hukkatilaa se ei ole. Turvahuone vastaa yleensä rakenteellisesti tunkeutumiseen sekä luotisuojaan. Turvahuone tulee myös varustaa siten, että siellä pystytään olemaan riittävän pitkään. Suunnitteluvaiheessa huone tulee mitoittaa siten, että tarvitsijat saadaan suojaan huoneeseen ja ilmastointijärjestelmä vastaa suojautujien määrää. Muita huomioitavia seikkoja ovat mm. yhteydenpitojärjestelmä ulos, ruokaa ja erityisesti juomaa sekä pitkien oleskeluaikojen varalta tilapäiskäymälä.

Oppilaitokset, joissa on tyypillisesti satoja henkilöitä, muodostavat haasteellisen kokonaisuuden. Koko rakennusta tai edes kaikkia luokkatiloja ei pystytä rakentamaan turvahuoneen periaatteiden mukaisesti. Tällöin on mietittävä missä osissa rakennusta uhka on alkuvaiheessa ilmeinen. Näissä, yleensä sisääntuloissa, on suunniteltava, kuinka paikalta päästään pois ja mihin. Yleensä paras vaihtoehto on päästä rakennuksesta ulos ja saada etäisyyttä uhkaan. Mikäli ulospääsy ei ole mahdollista suunnittelu tulee kohdistaa pako-reitin varsilla oleviin turvahuoneiden kaltaisiin tiloihin (väestönsuoja, luokahuoneet jne.) jonne pakenijat voivat suojautua. Lähtökohtana kannattaa pitää sitä, ettei huoneessa ole ikkunoita tilojen sisäosiin päin. Jos ikkunoita on ulospäin tilan tulisi olla vähintään toisessa kerroksessa. Nousutasoja ei saa olla. Elementtiseinät tai betonivaluseinät antavat yleensä riittävän suojan käsiaseita vastaan, joten huoneessa on kiinnitettävä huomiota oviympäristöön ja sen vahventamiseen. Yksinkertainen ajatusmalli huoneen antamaan suojan osalta tulee olla se, että vasteaika (poliisi) tulee olla pienempi, kuin tunkeutumisaika tilaan. Jotta yhtälöä pystytään arvioimaan, tulee tuntea suunnitteluperusteuhka. Esimerkiksi suunnitteluperusteuhkaa mietittäessä kouluampumatapauksissa Suomessa henkilö on ollut mies ja hänellä on ollut pienikaliperinen käsiase (.22). Lisäksi hän on syyttänyt tulopaloja kohteessa.

Yksittäiset rakenteet eivät vielä auta ketään selviytymään uhkan toteutuessa. Kokonaisuus on harjoiteltava ja sitä on johdettava suunnitelman mukaisesti ja määrätietoisesti.

Suojautuminen Puolustusvoimissa

Suojautuminen on tarkasteltu Puolustusvoimien osalta erikseen laaditussa tilaturvallisuusnormin suojatilaliitteessä (STII) ja vaatimuksia on tuotu myös Puolustusvoimien turvallisuustasoihin.

5.3 Ajalliset vaatimukset ja varautumisaika

Tilanteen kehittyminen saattaa kestää pitkään tai tapahtumat käynnistyvät yllättäen ja lyhyellä ennakkovaroituksella. Mikäli tilanteenkehitys on nopeaa, tulee toimintoja käynnistettäessä huomioida se, että se saattaa olla kestoaltaan hyvin pitkä. Mikäli henkilön tai ryhmän aikeista on saatu tiedustelukeinoin ennakkovaroitus, niin tilanne harvoin eskaloituu varsinaiseksi iskuksi. Viranomaisten puuttumiskyynnys uhkaavaan terroristiseen toimintaan on laskenut tarkastelujaksolla ja keinovalikoima, suojan ja voiman osalta, tekijöitä vastaan on kasvanut. Valitettavasti Suomen tiedustelulainsäädäntö ei edelleenkään ole sillä tasolla, kun uhkakuvat edellyttäisivät.

Tarkasteltaessa varautumisaikaa hitaan tai nopean tilanteenkehityksen kannalta on varautuminen tehtävä normaaliolojen aikana. Tilanteen kehittyminen normaaliolojen häiriötilanteiden äärimmäisissä ilmentymissä vie viranomaisilta ja ympäröivältä yhteiskunnalta paljon henkilö- ja materiaaliressursseja. Nopeassa tilanteenkehityksessä puhutaan muutamista vuorokausista ennakkovaroituksesta tilanteen eskaloitumiseen.

Ajallisista vaatimuksista voidaan todeta, että:

- Rakenteelliset ja rakentamista vaativat toimenpiteet on tehtävä ennakkoon,
- henkilöstön, oman toimen ohella, tehtävät toimenpiteet on käskettävä ja harjoitettava ennakkoon,
- siirtyminen normaaliajan toimitiloista, joihin uhka kohdistuu, suojatiloihin on suunniteltava etukäteen ja toimipisteisiin on tehtävä tarvittavat muutokset,
- liikennejärjestelyihin tarvittavat materiaalit on varattava käyttöön ennakkoon ja
- suojatilojen suunnitelmat on oltava ajan tasalla ja niiden sulkutilan vaativat toimenpiteet on harjoitettava.

Normaaliolojen häiriötilanteihin varautumista ei voida toteuttaa kerralla. Ensimmäisessä vaiheessa on tehtävä uhka- ja riskianalyysi. Näiden pohjalta on luotava suunnitelma, kohteeseen sitoen, toimenpiteistä. Toimenpiteet saattavat jakautua useammalle vuodelle. Toimenpiteet tulee aloittaa niistä, jotka ovat uhka-arvion mukaan kaikista vaikuttavimpia.

5.4 Palautuminen

Uhkasta palautuminen tulee tapahtua vaiheittain. Vaiheet ovat samat, kun millä uhkaan varautumista nostettiin. Ennen palautumista normaalille tasolle tilanne vakautetaan. Vakauttamisella luodaan edellytykset palautumiselle tai mahdollistetaan tilanteen jatkaminen. Palautumisessa on huomioitava myös henkinen palautuminen toiminnallisen sietokyvyn osana.

6 Johtopäätökset

Turvallisuustilannekuva on muuttunut Euroopassa nopeasti. Pienetkin poliittiset tai sotilaalliset muutokset saattavat johtaa terroritekojen aaltoon tai käynnistää jopa miljoonien ihmisten pakolaisaallon. Normaaliolojen häiriötilanteista on tullut uusi normaaliolo, jonka eskaloitumista poikkeusoloiksi on vaikea hahmottaa ja ennakoita.

Normaaliolojen häiriötilanteiden aiheuttajana voi olla yksittäinen henkilö, terroristijärjestöön kuuluva joukko tai valtiollinen toimija. Aiheuttajana voi myös olla näiden kaikkien yhdistelmä joka käyttää hybridisodankäynnin keinoja päämääriensä saavuttamiseen.

Suojautuminen tulee perustua uhka- ja riskiarvioon. Suojautumisen pitää olla riittävää, mutta sitä ei pidä ylimitoittaa. Ylimitoittaminen sitoo organisaation voimavaroja ja pahimmillaan haittaa varsinaisen tehtävän toteuttamista. Henkilöstölle tulee antaa oman toimen ohella toteutettavia turvallisuustehtäviä, jolla vapautetaan turvallisuusalan henkilöstöä kriittisimpiin tehtäviin.

Rakenteellisessa ja fyysisessä turvallisuudessa tulee suunnittelu tehdä normaalioloissa. Ensimmäisenä tulee tunnistaa mitä ollaan suojaamassa ja miltä ollaan suojautumassa (suunnitteluperusteuhka). Suojausajattelu tulee aloittaa ulkokehältä ja edetä kohti suojattavaa kohdetta. Suojauksen mitoitus tulee tehdä uhkamallin mukaan. Turvallisuuksilannetta tulee verrata turvallisuustasoihin ja päättää niiden perusteella käynnistettävät toimenpiteet ja käyttöön otettavat resurssit. Esimerkiksi tilaturvallisuuden ratkaisuja ei mitoiteta yksistään normaaliolojen suoja-alueet, vartiointin järjestelyt tai ajoneuvojen liikennöinti alueet, vaan mitoituksessa huomioidaan myös häiriötilanteen kehityksessä käyttöön otettavat vartiointin resurssit, suoja-alueet sekä ajoneuvoliikennettä rajoittavat keinot.

Räjähdysaineiden toimittaminen kohteeseen tulee estää. Yleensä kustannustehokkain tapa on miettiä mitä kriittisiä toiminteita on siirrettävä paremmin

suojattuihin tiloihin. Kaikki suojaustoiminta tulee sitoa turvallisuustasoihin ja niiden vaatimat toimet on harjoiteltava.

Yksityiskohtaisemmin uhkamallit, keinovalikoimat ja suojautumiskeinot käsitellä Puolustusvoimien omaan käyttöön laaditussa STII –asiakirjassa.

Tutkimuksessa tutkijalle suurin yllätys oli Euroopassa terrori-iskuiksi luetta-
vien tapahtumien painottuminen vasta vuodesta 2015 alkaen jos Brejvikin
teko Norjassa jätetään huomioimatta. Keskeisimpänä selityksenä lienee eu-
rooppalaisten valtioiden osallistuminen ISIS:n vastaisiin sotatoimiin Lähi-
idässä. Toisena mahdollisena selityksenä on vierastaistelijoiden palaaminen
kotimaahansa ja siellä, ISIS:n kehotuksesta, terrorististen iskujen suorittami-
nen. Nyt on jo olemassa viitteitä siitä, että vierastaistelijat eivät välttämättä
ole palaamassa kotimaihinsa suurina joukkoina vaan jatkavat muille sotatoi-
mialueille. Mielenkiintoista seurata, kuinka tilanne Euroopassa jatkuu, kun
ISIS tällisessä muodossa muslimivaltiona lakkaa olemasta. Jatkuvatko terro-
ristiset teot Euroopassa? Millaiseksi organisaatioksi ISIS muuttuu? Millä ni-
mellä ISIS tunnetaan viiden vuoden kuluttua?

Rakenteellisen turvallisuuden keinoin voidaan vaikuttaa merkittävästi erilai-
siin uhkiin vastaamisessa. Missään kohtaa ei pidä unohtaa toimintojen järjes-
telyn mahdollisuutta rakenteiden ja alueiden sisällä. Ulkokehiltä tulee kriitti-
siä toiminteita tai henkilöitä sijoittaa sisäkehille. Sisäkehillä tulee tarkastelu
järjestelyistä tehdä uhkan mukaan. Lähes aina tällainen tarkastelu tuottaa kus-
tannustehokkaimman tavan suojautua uhkaa vastaan.

Tulevaisuudessa arvioin, että normaaliolojen häiriötilanteet syvenevät ja
niistä tulee entistä enemmän osa meidän tuntemaa normaalioloa. Yhtenä esi-
merkkinä tästä on Ranskan ja Ruotsin maahanmuuttajien aiheuttamat levot-
tomuudet, joista osa on ilmentynyt terroristisina tekoina. Ruotsissa on tutki-
muksen tekohetkellä käynnissä tapahtumasarja, joissa levottomuudet ovat le-
vinneet mm. Tukholman esikaupunkialueilta aivan Tukholman ydinkeskus-
taan. Tällä hetkellä vaikuttaa siltä, että kysymyksessä on jengien tai mafian
kaltaisten toimijoiden välienselvittely. Tämä saattaa kuitenkin osoittautua
joksikin muuksi, kun asiaa tutkitaan myöhemmin ja laajemmalla perspektii-
villä.

Tapahtui mitä tahansa ISIS:lle tai sen tulevaisuuden seuraajalle niin tulevaisuudessa osa epävakautta aiheuttavista tekijöistä on meillä sisäänrakennettuna. Hyvinvoivien ja huono-osaisien erottuminen omiksi asuin ja elinalueisiin (segregaatio) tulee lisäämään epävakautta ja antaa hyvän kasvupohjan äärimmäisille tapahtumille. Tätä kehitystä ei olla pystytty estämään missään demokratisessa maassa.

Häiriötilanteiden sietokyvyssä eli relienssissä on kyse sekä ihmisten, että yhteiskunnan kriittisten toimintojen kyvystä ennakoita, toimia ja palautua häiriötilanteista. Tämä tutkimus lähti siitä oletuksesta, ettemme tunne vihollista – ainakaan riittävässä määrin. Kehitämme helposti omaa sietokykyä ja unohtamme vanhan sanonnan ”tunne vihollisesi”.

6.1 Jatkotutkimustarpeet

Uhkien osalta arviointi tulee olla jatkuvaa ja sitä täytyy tehdä säännöllisin väliajoin. Jatkoseurantaa ja tutkimusta tarvitaan, kun tapahtumat eivät enää ole samankaltaisia olemassa olevan suunnitteluperusteuhan kanssa. Trendien seuraamista ja niistä nousevia uhkia tulisi peilata oman hallintoyksikön suojaustarpeisiin ja toimenpiteisiin.

Muita jatkotutkimustarpeita voisi olla esimerkiksi hallintoyksikön erityistarpeet huomioiva, suunnitelma- ja toteutustasolle menevä, tutkimus. Tätä voi täydentää erilaisten rakenneosien rinnastettavuudella toisiinsa. Tämä tutkimus tukisi näkemyksiä rakenneosien korvaavuudella ja sillä saattaisi olla myös kustannuksia säästävää vaikuttavuutta.

Ajateltaessa tilaturvallisuutta koko valtiollisessa kontekstissa olisi tutkimustarvetta sille, kuinka suojaa rakennettaisiin kustannustehokkaasti julkisten tilojen osalta ja osana normaalia rakentamista. Materiaaleja tulisi hyödyntää laaja-alaisesti. Varsinaisia turvahuoneita, tai vastaavia rakenteita, ei välttämättä tarvita, kun rakennus tai saneerausvaiheessa otetaan materiaaleissa ja talotekniikan aukoissa suunnitteluperusteuhka huomioon. Asia voisi lähestyä samankaltaisena itsestäänselvyytenä, kun esimerkiksi palo- ja pelastusturvallisuutta.

Liite 1

Yhteiskunnan turvallisuusstrategian uhkamallit:

MAHDOLLISIA HÄIRIÖTILANTEITA JA NIIDEN LIITTYMINEN STRATEGIAN UHKAMALLEIHIN	Voimahuollon vakavat häiriöt	Tietoliikenteen ja tietojärjestelmien vakavat häiriöt - kyberuhkat	Kuljetuslogistiikan vakavat häiriöt	Yhdyskuntatekniikan vakavat häiriöt	Elintarvikehuollon vakavat häiriöt	Rahoitus- ja maksujärjestelmän vakavat häiriöt	Julkisen talouden rahoituksen saatavuuden häiriintyminen	Väestön terveyden ja hyvinvoinnin vakavat häiriöt	Suuronnettomuudet, luonnon ääri-ilmiöt ja ympäristöuhkat	Terrorismi ja muu yhteiskuntajärjestystä vaarantava rikollisuus	Rajaturvallisuuden vakavat häiriöt	Poliittinen, taloudellinen ja sotilaallinen painostus	Sotilaallisen voiman käyttö
Sähköenergian saannin, siirron tai jakelun häiriintyminen	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X
Tietoliikenteen ja tietojärjestelmien käytettävyyden häiriintyminen	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Tieto- ja viestintäteknologisen (ICT) infrastruktuurin vaurioituminen	X	X	X			X			X	X			X
Valtakunnallisen radio- ja televisioitoiminnan häiriintyminen	X	X							X	X		X	X
Kuljetusten häiriintyminen	X		X	X	X		X	X	X	X	X	X	X
Tuontipolttoaineiden saatavuuden häiriintyminen	X		X	X			X				X	X	X
Polttoainejakelun häiriö	X		X	X					X	X			X
Päivittäistavaranhuollon häiriö	X	X	X					X	X			X	X
Vesihuollon (ml jätevesihuolto) häiriintyminen	X	X	X	X				X	X	X			X
Jätehuollon häiriintyminen			X	X				X					
Kaukolämmön toimitushäiriö	X	X		X				X	X	X			X
Maksujen välityksen lamautuminen	X	X				X	X			X		X	X
Käteisen rahan saatavuuden häiriintyminen		X	X			X		X		X			
Valtion ja kuntien luottokelpoisuuden romahtaminen						X	X	X					X
Vakuutusyhtiön vakavaraisuuden tai jälleenvakuutussojan pettäminen						X	X	X					

Pandemia tai muu laaja-alainen tartuntatautilanne	x	x	x	x		x		x	x	x			
Vakava eläin- ja kasvitautiepideemia					x			x	x	x	x		
Eliöiden joukkokuolema					x			x	x	x	x		
Alkutuotannon toimintäedellytysten heikkeneminen	x				x			x	x				
Maa- tai vesialueen laaja-alainen saastuminen					x			x	x				
Myrsky tai tulva- ja pato-onnettomuus	x	x	x	x	x			x	x				
Vaarllisiin aineisiin (CBRNE -uhka) liittyvä onnettomuus								x	x	x	x		x
Maa- meri- tai ilmailuonnettomuus				x						x	x		
Suomalaisiin kohdistunut onnettomuus tai teko ulkomailla									x	x	x		x
Terrori-isku tai sen selkeä uhka	x	x		x		x	x	x		x			x
Väestön turvallisuutta laajasti vaarantava rikollinen teko	x	x		x	x			x	x	x			x
Yhteiskunnan toimintoja laajasti vaarantava rikollinen teko	x	x	x	x		x	x			x			x
Rajaturvallisuuden vaarantuminen											x	x	x
Laajamittainen maahantulo									x	x	x	x	x
Valtion toimintakykyä haittaava vaikuttaminen								x	x		x		x
Ulkomaankaupan häiriintyminen				x		x	x	x	x	x	x	x	x
Joukkotuhoaseilla uhkaaminen									x	x	x		x
Informaatio-operaatio	x	x	x			x	x				x		x
Provokatiivinen alueloukkaus												x	x
Aseellinen välikohtaus	x	x						x	x		x	x	x
Yllätykseen pyrkivä sotilaallisen voiman käyttö	x	x	x	x	x				x			x	x
Laajamittainen sotilaallisen voiman käyttö	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x